חסידות · חב״ד

קונטרס ההתפעלות

רבי דב בער שניאורי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קונטרס ההתפעלות

רבי דב בער שניאורי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קונטרס-ההתפעלות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 7
פרק ד 9
פרק ה 10
פרק ו 12
פרק ז 14
פרק ח 15
פרק ט 18
פרק י 20
פרק יא 20
פרק יב 21
פרק יג 23
פרק יד 24
פרק טו 25
פרק טז 26
פרק יז 26
פרק יח 27
פרק יט 28
פרק כ 29
פרק כא 30
פרק כב 32
פרק כג 33
פרק כד 34
פרק כה 35
פרק כו 37
פרק כז 38
פרק כח 39
פרק כט 40
פרק ל 42
פרק לא 44
פרק לב 46
פרק לג 47
פרק לד 48
פרק לה 50
פרק לו 51
פרק לז 52
פרק לח 54
פרק לט 56
פרק מ 57
פרק מא 59
פרק מב 61
פרק מג 62

פרק א

[אגרת השלוחה לכללות אנ"ש שנת תקע"ד לפ"ק]

אהוביי אחיי ורעיי ידידים אהובים חברים מקשיבים אשר נגעו דברי אלקים חיים במוחם ולבם.

אשר קרבת אלקים חפיצים לפרקים ועתים רחוקים כאשר ישוב רוחם עליהם מן הבלבול וסערת הזמן מטרדת הפרנסה אשר בעתים הללו רבו כמו רבו ותגדל ותרבה רוח העבודה הקשה במוח ולב.

עד אשר נתקיים ממש מה שכתוב שכורת ולא מיין כו' וכל חכמתם תתבלע כו' וכל אוכל תתעב כו'. ואיך תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות כו'

ולא עוד אלא שההרגל נעשה טבע בנפשם ולא יאנחו מן העבודה כלל כי נעשית עבודה תמה כו'

ולזאת כל איש הירא ורך הלבב אשר נגע יראת אלקים בקרבו מנעוריו יהיה איך שיהיה וחפץ בקרבת אלקים בנפשו לבלתי ידח חס ושלום. מהראוי שישוב אל לבו לפרקים לשית עצות בנפשו איך לעורר את נפשו לפרקים שיהיה לבבו ומוחו פנוי לקבל דברי אלקים חיים.

אמנם אחר העיון היטב בכלל ופרט אשר יראה כל איש איך שנפלו רבים עשר מעלות אחורנית בענין ההתעוררות דברי חסידות מזמנים הקדמונים כו' עד שיש לחוש פן יפול הנופל ויאמר נואש לנפשו כלל

כי האמת יורה דרכו ויוכל כל איש ואיש לידע בנפשו באמת דהגם שיודע בנפשו שנתרחק מדברי חסידות זמן רב מחמת טרדת הפרנסה וכהאי גוונא. הגם שלא נמצא איזה שינוי לגריעותא בעצם מהותו

רק מוחו ולבו נתרוקן ונתמעט הארת אור אלקים מפני שכל מוחו ולבו המה בטרדא כו' והרי זה ממש כמו על דרך משל השינה שאי אפשר לומר שנסתלק החיות לגמרי ממוחו ולבו. אלא ודאי חי שהרי כשיקיצנו אותו מיד נעור וחי כמקדם ממש

רק שהחיות בהעלם במוחו ולבו שהן נשמה ורוח ומן ההעלם הוא בא בגלוי בהקיצה זו אין כל חדש.

כך טרדת הפרנסה שנקרא גלות השכינה נקרא שינה וכמו שכתוב היינו כחולמים. וכמו שמבואר באריכות על פסוק אני ישנה בגלותא ולבי ער כו'

ואם יתן ה' פנאי אשלח לכם אם ירצה ה' קונטרס מיוחד בנידון שרש דברי חסידות אשר צריך כל אדם לידע בענין עסק הפרנסה מגדול ועד קטן כי נעשה להם כהיתר לעבוד עבודתם נכריה כוי.
ואין איש שם על לב על מה אבדה הארץ בגשמיות וברוחניות כוי הלא על עזבם תורת ה' אשר נטועה בקרב כל איש לפום שיעורא דיליה
ובכל דרכיהם איש לדרכו פונה מבלי משים לב כלל על התורה ועל העבודה שנטועה בנפשם.
ולחלק יצאו זמן תורה לשמוע דברי חסידות לחוד וזמן עבודה לחוד לעבוד בחומר הגוף לבד ואין לזה עם זה חבור כלל אדרבא פרוד מן הקצה כוי.
ולזאת הרעה גורמת הפסד גם בזמן התפלה וכהאי גוונא מן התורה כי גבר אויב להגדיל עקבו לצאת ברשות שאינו שלו לטמטם הלב והמוח בשעת הכושר גם כן שלא יאיר בנפשו מהארת דברי אלקים חיים ששומע או מתבונן בשעת התפלה וכהאי גוונא
רק מן השפה ולחוץ ולבו ומוחו רחוקים מפני שמלאים מחשבות אחרות ונבלעו שם כמו שכתוב נבלע ישראל כוי.
אבל עם כל זה לא יאמר נואש לנפשו כי עצם מהות טבעיות נשמתו ורוחו האלקית להתפעל תמיד בכל עת בלי שנוי המהות כלל בכל חד לפום שיעוריה דיליה
ולא יפול הנופל לעולם כי לא אלמן ישראל מאלקים חיים כידוע לי נאמנה כפי אשר קבלתי מאהובי אאמו"ר ז"ל נ"ע
שהיה הדבור של חיבה מצוי אלי כמעט בכל יום כמה שנים בנידון טבעית ומהות דברי אלקים חיים שבכל אנשי שלומינו בכל פרטי אופנים וכל העצות הצריכות שיודע כל אחד ואחד שלא יהיה טועה ומטעה את עצמו ובכל דרכיו ישכיל ולא יסור ימין ושמאל כוי

פרק ב

והנה עתה העת אשר ההכרח וחובה עלי לפרש שיחתי הטוב לפני כללות אנשי שלומינו בדברים שיסודי דברי חסידות נשענים עליהם אשר רבים כמעט כולם מגדול ועד קטן מטעים את עצמן לילך בדרך עקלתון אשר לא ישכון בהם אור אלקים בשום אופן.
וסיבת הטעם להטעות והבלבול הזה בא מצד ב' דברים.
האחד מחמת ההרחק מעסק דברי חסידות הגם ששמע הרבה אבל מפני מיעוט העסק בדברי חסידות וטרדת העולם אשר גורם להקבלה והקליטה שלא יוקלט בנפשו ולבבו באופן הנאות לפי אמת לאמיתו עד שלא נודע לו מה לעשות בזה

כאשר שאלו כמה וכמה חכמים ונבונים כו'. מה לעשות בתפלה בכל אשר שמע והבין דברי אלקים חיים כו'

הרי אין לו חיבור מה ששומע ומבין וענין העסק בהם כלל וכלל

וגם אותם שיודעים איך לעסוק בהם טועין ומטעין את עצמם בכמה מיני טעות ושטותין עד אשר יצאו מדרך האמת לגמרי

כמו נידון המבוכה שמתפשטות בכל אנשי שלומינו בענין ההתבוננות אם יעמיק דעתו ויצליח במוחו יאסר איסור גמור לנפשו בבחינת ההתפעלות בלב לגמרי וכמו חתיכה דאיסורא ממש

מצד כמה טעמים כללים שנדמה לו על פי השמועה שההתפעלות תפסיד ההשכלה וגם יאסר איסור גם ההתפעלות לגמרי במוח עד שיחשוב כל מיני מחשבות חוץ או נרדם וישן כידוע נאמנה לכל אשר מודה על האמת

ולמה נכחד דברי אמת כאלה ובפרט כעת אשר אין לנו אב ומורה כו'. ואם איש הישר בעיניו יעשה הלא במעט זמן יפול הנופל חס ושלום בלתי תקומה בעולם חס ושלום.

ולזאת הנה לשלום מר לי מר אשר ראיתי בעיני ושמעתי באזני טעות ושטות כזה אשר הוא מן ההיפוך להיפוך

שהרי עיקרי ויסודי כל דברי חסידות היקרים מפז כו' שיהיו נקבעים בנפש במוח ולב בבחינת התפעלות דוקא הן בהתפעלות המוח הנקרא האזנה טובה (הנקרא בלשון אידייש ער דער הערט זייער טיף כו'). והן בהתפעלות הלב אחר כך כמו שכתוב והשבות אל לבבך. וזהו אלקי בקרבי ממש בכל חד לפום שיעורא דיליה

כידוע לכל מי שמתחיל בדברי חסידות ולזה מה מאד מר לי מר כאשר אני רואה במתהלכים בתפלה מפינה לפינה בטרדת המחשבה פנויה ויבשה מכל בחינת התפעלות שלדעתי ברור שלא נגה אליהם אור ה' מעולם.

ולא נקרא גם מחשבה טובה שמצרפה למעשה

שזה מה שנתאמת מאד במוח שיש בזה התפעלות ביטול עצמותו הנקרא הודאה על כל פנים אבל לא במחשבה בעלמא רק בהשגת הענין בלבד.

וכמו מילי דעלמא שהעיון בהם המשכת הנפש במחשבה זו שנקרא דביקות המחשבה בכולא עד שלא ירגיש דבר זולתה כלל וכלל (בלשון אידייש פאר טראגין גישמאק מיט איין גרוסין קלע כו') שנקרא דביקות המחשבה עד שיומשך בכולו מבלי יכול להטות את עצמו למחשבה זולתה כלל וכלל.

וזה לא נמצא רק ביחידים מועטים שנפשם קשורה באמת בדברי חסידות חיים הם לנפשם והם יודעים שאין ההתפעלות במוח איסור אדרבה זהו עיקר אמיתת ויסוד כו' וכן ההתפעלות שבלב שאסרוהו כנבלה מחיים יחשב כי נבלה עשה בישראל להתפעל התפעלות וחמדה בלב עד שיצעק צעקה פתאומית אם בקול מרירות או בקול חדוה יראו הכל ויתמהו וישחקו נערים ממנו עד שיבוש ויקבל תשובה שלימה לעצור רוחו ולא ישמיע את קולו רק ישב וירדום במחשבה וישן כו'

פרק ג

ועתה אהובי על מי האשמה הזאת להדיח רבים מהתעוררות בלב להוי' אחד אם בתשובה בבחינת מרירות ומכל שכן בהתפעלות אלקות שבלב מצד איזה התבוננות יהיה איך שיהיה לפום שיעוריה דיליה כו'

הלא על ראשי עם שבמנין הבקיאים יותר בדברי חסידות כמחשבתם לאסור ההתפעלות מכל וכל כו'

ועל זה יהיה דוה לב אאמו"ר ז"ל נ"ע כל ימי חייו כי רבים חללים הפילה ועצומים מאד כל הרוגיה שנפלו מאד וירדו למטה מטה עד שאומרים נואש לנפשם לגמרי כו' ודי למבין.

ולזאת אהובי אחיי וריעיי כל החרדים לדברי אמת האלה יתנו נא אל לבם לשוב מדרכם הרעה הנוטה ומטה לאדם לדרכי הנפילה מעט מעט כי בחושך יתהלכו כי נטו מדרכי האמת חס ושלום.

חי ה' וחי נפשי כי כל יודעי ומכירי מנעורי אשר כמו טבע הוטבע בנפשם כל עניני דברי חסידות והורגלתי בהם ביותר ואני בקי באנשי שלומינו בכל פרטי דרכיהם מימי ומנעורי לא זזה דבור של חיבה בין אהובי ורעיי אשר כנפשי מכל עיר ומנין הנראה או נשמע להם מפי עצמי דבר הרע הזה המקלקל ומפסיד את הכל

אדרבה כל מגמת לבבי הי' שיהי' נקבעים דברי אלקים חיים בהתפעלות הלב דוקא שזהו עיקר בחינת גלוי אלקות בכנסת ישראל.

וזהו יסוד ושרש המביא תכלית השלימות שיהיה בימות המשיח במהרה בימינו כידוע ליודעי נאמנה כי רחמנא לבא דוקא בעי וכל הלבבות דורש ה' כו' וכמו שכתוב בכל לבי דרשתיך כו' כלה שארי ולבבי כו'

רק סיבות הטעות הזה בא לחסרי הדעת והשוטים בדברי חסידות

ומפני מיעוט הידיעה אשר מפי השמועה חד מחבריה נודע להם הכלל שההתפעלות גשמית המורגשת בלב הוא מדרכי חסידות הישנים אשר אסרוהו לגמרי פיגול הוא לא ירצה כו'

ובאמת מה מאד טעו וטח עיניהם מראות עיקר ההפרש הגדול כמו מחושך לאור אשר באמת התפעלות המורגשת בלב בצעקה גשמית בלי כוונה כלל וכלל רק להרים קול על זה נאמר נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה

כי לבו בל עמו כלל בצעקה הזאת

ולא על זה נאמר צעק לבם אל ה' כו' ויצעקו כו' ולא לה' הוא צועק רק להשמיע קולו או לדחות מחשבה זרה כו' וכהאי גוונא

וגם אם מחמת כי יחם לבבו יבוא לכלל התפעלות ממש בלב אין זה לה' רק בחינת התגלות לבו לבד כו'

וכאשר יודה על האמת כל איש המורגל בזה כו' אך איך עשו לאור חושך לומר שההתפעלות אלקות שבלב שהוא הצעקה אל ה' כמו שכתוב ויצעקו אל ה' דהיינו אם הוא מחמת שמתבונן בה' אחד איך שנפשו רחוקה בתכלית מיד יתמרמר לבו בקרבו בתשובה ובכיה עד שצעק בצעקה פתאומית בלי כוונה לצעוק שזהו אמיתת התשובה בכל לב מעומקא דלבא דווקא וכמו שכתוב ממעמקים קראתיך הוי' מעומקא דליבא וזהו עיקר ויסוד התשובה והתפלה שנקרא שפיכת הנפש כידוע וכו'

או אם מחמת שמתבונן גם מעט התבוננות בסובב וממלא כו'

מיד יתפעל לבו באהבה מורגשת בלב בשר לחשוק ולהתדבק בה' אחד בבחינת חדוה ושמחה וכהאי גוונא

הרי זה עיקר המצוה באהבה אלקות והוא הנקרא אור גלוי אלקות בלב כנסת ישראל אשר זהו באמת עיקר התכלית כמו שכתוב והשבות אל לבבך כו' (בלשון אידייש דיא הארץ דער הערט זייער טיף(

רצוני לומר בהתפעלות המוח וכידוע לכל מתחיל בדברי חסידות הדורש ומבקש קרבת אלקים וחפץ בכל לבו כו'

ואם כן איך ישימו אור לחושך והמירו טוב ברע כו'

ואדרבה כל שההתפעלות הזאת ביותר מורגש בצעקה גשמית הנה ודאי זהו מצד אמיתת הקליטה והקבלה של אור האלקות בלבו היטב עד שצעק.

וזהו הנקרא דחילו ורחימו שכליים שבמוח ולב ודחילו ורחימו טבעיים

והוא מה שכתוב אני בער כו' בהמות הייתי עמך למטה מן הדעת ועם כל זה הייתי עמך בדביקות נפלאה לה' דוקא ולא כמו התפעלות חמימות הלב שלא לה' כלל ודי למבין.

ובודאי יש בזה הרבה אופנים חלוקים שונים מאד וידועים לכל טועמי טעם ברבוי העסק בדברי חסידות
ולזאת באמת מצוה רבה וחובה עלי היה מזמן רב לעסוק ולטרוד ולדבר על לב כל אחד לפום שיעורא דיליה ביחידות דוקא
להאיר עינים בטוב בכל דרכי החסידות ולהוכיח לכל אחד כפי ערך הפחיתות וטעות כנזכר לעיל
וגם מאשר ימצאו כמה וכמה המבינים ויודעים הכל כל דבר על בוריו אבל מקילים לעצמן מאד מצד בחינת הקלות ופריקת עול ממש אשר אינו חושש לנפשו כל כך להתייגע בדברי חסידות
ואינו רק מוציא הרבים ידי חובתן בשמיעה לחוד ולהתפאר להתגדל וכהאי גוונא אשר לא ניתן לכתוב על פני השדה.
וגם יש יראים ושלימים אבל מטרדת הפרנסה וגם כמה חסרונות ומדות רעות ומגונות שבנפשו המונעים ומבדילים הטוב
כי מנעורי הורגלתי לעיין בעינא פקיחא על זה על עצמי וידעתי מאד כל נגעי אנשי שלומינו וכל מכאוביהם כו' ולכוון לכל אחד לנקודת נפשו לכל חד וחד מקטן שבקטנים ועד גדול כו'
וזאת היתה דבר של חובה ומצוה עלי לדבר על כל אחד ביחידות שבזה היה חיי נפשו בדרך האמת והישר לפי דרכו וערכו יותר ממאה דרושים ששומע ולא עלה בידי אפילו אחד כו'
וזהו גם בגדולי הדעת ועובדים ועוסקים בדברי חסידות ומכל שכן בקטני הדעת ופורקי עול אם באונס או ברצון ומזיד וכו'

פרק ד

אך אהובי וידידיי מה מאד קשה עלי עבודה רבה כזאת בגשמיות אם לא שיהיה פנאי הרבה ולא יטריד הזמן בענינים אחרים
ואם יתן ה' מנוחה לנפשי ויתחזק לבבי ומוחי מצוק העתים שגברו עלינו ויזכינו להופיע רוח קדשו של אאמו"ר ז"ל נ"ע עלי לעזרני ולחזקני כי מי אנכי כו' מקבל אני על עצמי לעבוד עבודה תמה זו ובפרט בעתים אשר אין לנו אב ומורה וכל איש ואיש פונה לדרכו בפריקת עול

כמו שנודע מגדול ועד קטן גודל ההשתנות לגריעותא בנפשו בדברי חסידות לאחר הסתלקות אור ישראל רוח אפינו אאמו"ר ז"ל נשמתו בג"מ כי אין יראת ופחד אלקים לנגד עינינו כל חד וחד לפום שיעורא דיליה וכו'

אשר לזאת נראה בעליל גודל התרשלות והתמעטות התעוררות בדברי חסידות כעת מגדול ועד קטן. וגם מטעם רבוי הטרדות במשא ומתן בפרט

ומחמלת ה' על עמו מצליח להם ברכה ושפע בכל העוסקים ויוסיף ה' עליכם ברכה משולשת כהנה וכהנה.

אך לא ירום לבבו לומר כחי ועוצם ידי כו' ולא יגבה לבבם בכל הטוב לשכוח עבודה שבלב חס ושלום.

ולזה אמר רש ועושר אל תתן לי כו' ואם ירצה ה' אשלח לכם קונטרס מיוחד בזה כנזכר לעיל

ועל כן אמרתי לנפשי לראות את הנולד אחרית דבר מאופן אשר הם עומדים כעת אשר פן חס ושלום ירדו עוד עד אשר תשכח דברי חסידות לגמרי חס ושלום

ולזאת מאד מאד תגדל הרחמנות והחמלה עליהם אשר אין די באר

רק למעני אני מדבר כידוע נאמנה טבעי ומהותי מנעורי ואין רצוני להתגדל ולקנות לי שם רב כי מכיר אני את מקומי הדק היטיב ולא אתעטף בלבוש שאינו שלי כל ימי חס ושלום.

אך למען חיבת נפשם הקשורה מעולם בנפש ורוח קדשו של אאמו"ר ז"ל נ"ע זה כמה שנים שלא ינתקו מוסרי לבבם מדרכי ה' אשר הדריכם זה כמה שנים וכו' ודי למבין

פרק ה

ואחר הדברים והאמת האלה אמרתי המכסה אני מאוהבי נפשי ולבבי אשר עלה בדעתי לפקח בטובתם אשר מוטל עלי מצוה רבה וחובה מטעם הנזכר לעיל.

אף על פי שקשה עלי מאד כי כשל כחי ואינני בשלימות הבריאה כעת מפני חמת המציק מרוב הצרות הקשות ומרות נפש העולות על כולנה כו'

והוא בהיות שעיקר החששות הנזכר לעיל אינו אלא על הרחוקים שמעולם לא הי' באפשרם לנסוע לק' לאדי וכאשר ראיתי בעיני ברוב העיירות הרחוקים שעברתי שלא נוסעים מכל עיר ומנין רק ד' או ה' אנשים וקרוב לשני או ג' מנינים שהם במדריגות העסק בדברי חסידות באמת ובתמים במוח ולב רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף ותכסוף מאד בדברי אלקים חיים.

ונפלאתי עליהם ואמרו שעניים אי אפשר שיעזבו חיות פרנסתם הדחוקה בנסיעה כזאת להוציא הוצאה.
והבינונים גם כן יחוסו על ההוצאה. והעיקר על ביטול הזמן חודש ימים לבטל מעמדם ומצב פרנסתם
ובזה נכללו גם הגבוהים והעשירים הגם שלא יחוסו על ההוצאה כזאת אבל לא ימצאו מנוח במשא ומתן ליבטל מהם ג' שבועות מרוב הטרדה גם אם לבבו שלם באמת ותכסוף באמת מאד לדברי אלקים חיים ובקי ומבין בהם
כאשר ראיתי רבים מאד בעוסקים לומדים ויראים וחרידים וצמאים מאד לדברי אלקים חיים רק ההתרשלות ומצד גודל הריחוק גורם להם מניעת הנסיעה כמה שנים עד שיוכל להיות שלא יסע עשר שנים וישכח לגמרי מלבו.
ובאמת לדעתי רק חלק המעשר נוסעים ותשעה חלקים עומדים בביתם ריקם מכל והם האנשים אנשי אמת אשר נגע יראת אלקים בלבם יותר מבנוסעים המתהללים בשמיעת דברי דרושים ודורשים בבואם כו'
וגם עוד זאת סיבה המרחקת את הלב ברובם ככולם אשר לחלק יצאו ליסע אגודות רק שנים או ג' ולא יעשו ביניהם לנסוע המנין בבת אחת כי מסיבת ההתחלקות הנזכר לעיל יבוא לכלל פירוד הלבבות כי מתנשא על זולתו כו' ודי בזה כו'.
ועוד הוא עיקר כי האמת היסוד לדברי חסידות לקבוע בנפשם באמת לאמיתו כל הימים הוא רבוי העסק בעיון ודבור בפה לחזור הדבר עד מאה פעמים עם חבירו דוקא ואיש את רעהו יחזיק לבו בחזרתם יחד דברי חסידות כל הימים.
ובזאת דוקא נעשה אחדות גמור והתעוררות חיזוק בכללות המנין שלא תשכח ותעזב מהם מפני טרדות הפרנסה ומניעות שונות כו'
אך רק אם כאיש אחד חבור ולא יתנשא על הדורש כו'
ולא ינתקו עצמן מדברי חסידות שנים ושלשה ולהבדיל את עצמו מכל אנשי שלומינו אשר זאת הרעה גורמת כמה פירודים בין אנשי שלומינו כידוע לי נאמנה ואין רצוני להאריך בזה
רק לענין המכוון שישימו עדות בנפשם לעשות חיזוק גדול והוא אשר יסכימו בהחלט בנסיעות רוב המנין כאחד בכדי שידברו דברי אלקים חיים ויחזרו עליהם זה עם זה בצוותא חדא. ואיש את רעהו יחזקו ובזה יהיה אחדות גמור כל הימים

ויחזיקו לה עוררות תמיד לקבוע זמן פנוי השוה לכל נפש כו' ולחכמים ונבונים כמותם אין צריך להאריך בזה איך שיתנו עצות להציל נפשות שלא יתמוטטו חס ושלום ודי למבין.

ואשר ראיתי לטובת אנשי שלומינו הרחוקים לקבל על עצמי יותר מכפי כחי הוא הדבר שיראו הרחוקים לקבוע מקום ועיר מיוחדת שיהיה קרובים עליהם כל הסביבים שלהם ויקבעו גם כן זמן פנוי להם בכל שנה ושנה

ויודיעוני על ידי השלוחא דרבנן המוסר כתב זה ואני מקבל על עצמי לנסוע לעיר הזאת ולישב שמה חודש ימים למלאות כל משאלותם בדברי חסידות

ולעסוק בתורה עמהם בכל יכולתי עד מקום שידי מגעת וכחי סובל הגם שיכבד עלי העבודה הזאת מאד. אך לחמלתי מאד עליהם ההכרח לא יגונה

וככה יקבעו אנשי שלומינו הרחוקים בכל המדינה אך שידעו כל הסביבה זמנה ומקומה ושעתה בכדי שלא יבלבלו זה את זה מזמן לזמן כאשר יפרש שלוחנו מוסר כתב זה.

לכן מסרתי לידו הכל שיודיעום במכתב ואם יודיעו לכללות אנשי שלומינו מן הגי או די מקומות שיקבעו במדינה במועדם ובזמנם ואז כל אחד מהרחוקים שבמדינה על מקומו ושעתו יבוא בשלום נפשו לבלתי ידח ויתרחק לגמרי חס ושלום ודי למבין.

ושרש דבר העצה הזאת לקחתי ממקור ושרש חיי נפשנו אאמו"ר ז"ל נ"ע בהיות סמוך לזמן הסתלקותו שנגמר בהחלט אצלו למלאות החסרון והפגם של אנשי שלומינו הרחוקים לישב בגי או די מקומות סמוך אליהם מטעם הנזכר לעיל ולעסוק עמהם בתורת ה' ובמצותיו כאשר כתבתי במכתב הנזכר לעיל על דרך רמז וקיצור.

ומוסר כתב זה יפרש באר היטב כו'

ועל תשובתם הרמה אני מצפה בכל הענינים שהודעתי מנקודת לבבי הנאמן אליהם מאז מעולם וכו'.

דברי המדבר בצדקה צדקת ה' וחסד על כל איש מגדול ועד קטן אמן סלה

דובער באאמו"ר הגאון האלקי מרנא ורבנא שניאור זלמן ז"ל נ"ע

פרק ו

בעז"ה לכללות אנ"ש דמדינתנו מאדמו"ר דובער זצוק"ל נבג"מ זיע"א [אגרת מאדמו"ר לכללות אנ"ש דמדינתינו שנת תקע"ד לפ"ק]

בהיות מבואר במכתבי הראשון, מאשר רבים מאנשי שלומינו ישנים גם חדשים נבוכים ומוטעים בכמה מיני טעות בדרכי קבלת דברי אלקים חיים באור תורה ועבודה שבמדות

ולב מן הקצה אל הקצה ממש, לומר לאור חושך ולחושך אור מצד מיעוט הידיעה ומצד מיעוט העסק והרגילות.
והעיקר מצד הסתעפות הקלקולים שיצאו מרבוי הדרשנים המתחכמים להתהלל ואומרים רזי לי כו' כי יש סודות באמיתת העבודה, ומטעים את עצמם ולזולתם עד שנפל טעות גמור מן הקצה כו'
אשר צר לי מאד מאד מזה בהיות שתולין הכל בי ושואלין ממני כמה מאנשי שלומינו דברים בזה שאי אפשר לסבול ולהכיל דבריהם המוטעים שנקבע כמו הלכה פסוקה.
וזהו מסיבת התלמידים שלא שמשו כל צרכן שנסתעפו לשתות מים הרעים הממיתים ומאבדים את הנפש ומוציאים אותו מאור לחושך גמור כו'
על כן אמרתי שמצוה וחובה עלי דוקא לפרש ולבאר היטב בכל פרטי ופרטי ענינים החלוקים בכל דרכי העבודה במוח ולב כל דבר על מקומו ומדריגתו ואופניו בפרטי פרטיות, למען לא יטעה הטועה בדרך ולא יטעה לזולתו,
וגם למען הקים בנין קבוע בנפשו באור תורה שמקבל שיהיה הכל נטוע ומושרש בשרש וקשר קיים בל ימוט לעולם כו'
והרי זה דומה לקערה מלאה כל מעדני מאכלים טובים המשיבים את הנפש ואין לו כף במה ליקח אל פיו, שתצא נפשו בתשוקתו רק מצד העדר כלי הקבלה בלבד כו'
כך כל תורת אמת בהתבוננות וידיעות אלקות שהנחילנו כבוד אאמו"ר ז"ל נ"ע בכל חד לפום שיעורא דיליה
הגם ששגור הכל בפיו, אך מצד העדר ידיעת אופן הקבלה בנפשו, הנה רעבים גם צמאים אבל בלי אור וחיות בנפשו כלל, עד שישאל השואל אחר שגמר וסבר, איזה תועלת בנפשו יבוא מזה.
וכן יש להיפוך שהשמיעה מרחוק לגמור ולסבור זהו אצלו עיקר החסידות, והקבלה בנפשו בהתפעלות אם במוח ומכל שכן בלב זה איסור גמור אצלו,
עד ששואל ומבקש עצה איך לפטור מהתפעלות שנעשית פתאום בלי בחירה כלל כי זהו נקרא הרגשת עצמותו (ער הערט זיך), שזהו אצלו מן העונות החמורים המאבדים את הנפש כו' כדרכי הישנים כו'
עתה ראו נא ב' הפכים כאלו מן הקצה אל הקצה, וביניהם נמצא כמה מיני ממוצעים בחילוק מדריגות ומינים שונים, אשר נמצאו גם בהם רבוי הטעות מאור לחושך ממש, גם בין הישנים הבקיאים ורגילים מכמה מדריגות שונות וחכמים בעיניהם לתכלית דברי החסידית והמה מוטעים בתכלית.

ולזאת ההכרח מאד לפרש ולבאר הכל למען לא יתלו בי בוקי סרוקי כו'
והעיקר להעמיד ולקיים עיקר תוכן וכוונת רצון הקדוש של אאמו"ר ז"ל נ"ע באור תורתו אשר הופיע עלינו זה שלשים שנה,
וזהו כל מגמתי מנעוריי לכל אהובייי ומבקשי דברי אלקים חיים באמת, שיוקבע בנפשם אור חיי עולם לתכלית המכוון, שהוא ענין גלוי אלקות בנפשם בכל חד לפום שיעורא דיליה וכידוע

פרק ז

והנה פתח דברי יאיר בחלוקי הכללי' שבין דברי חסידות הישנים ובין דברי חסידות אשר הנחילנו והאיר לנו אאמו"ר ז"ל נ"ע באור תורתו,
מה שכל עיקר מגמתו היה מתחילת עבודתו בקודש, אשר לא פעם ושתים שמעתי מפי רוח קדשו ז"ל שכל עיקר מגמתו ויגיעתו במסירת נפש ממש על אנשי שלומינו רק שיוקבע בנפשם גלוי אלקות,
דהיינו שיהיה התפעלות נפשם רק התפעלות אלקות דוקא ולא התפעלות חיי בשר שאינו התפעלות אלקות כלל.
וזה עיקר וקיצור תוכן המכוון, שהוא ההפרש בין עובדי ה' בנשמתם לעובדי ה' בגופם.
ובזה הכלל נמצאו פרטים רבים ושונים מאד.
ומתחלה צריך לבאר היטיב שרש הכלל הזה הגם שידוע לכל אבל אינם מבינים לתכליתו.
והענין יובן בהקדים הידוע על פי ואתם הדבקים בה' כו' חיים כולכם כו' דמשמע שבלתי הדביקות אינם נקרא חיים אלא מתים, וכתיב לאהבה את ה' כי הוא חייך,
ואי אפשר לפרש דכי הוא חייך קאי על לאהבה את ה' כו' דהאהבה הזאת היא חייך,
דאם כן היה לו לומר כי היא חייך ולמה אמר הוא חייך,
ובודאי פשט המקרא הזה מובן לכל דכי הוא חייך נתינת טעם הוא, למה תאהוב לפי שהוא חייך,
ואם כן יש לומר מה צורך להתפעלות האהבה אחר שכבר הוא חייך ממש.
אך הנה ידוע שיש הפרש בין ענין האהבה ובין ענין הדביקות,
וכלל ההפרש הוא רק בדבר הזה בלבד, שהדביקות הוא חיות והתקשרות הנפש בחיי החיים עצמות אור אין סוף ברוך הוא שנקרא מקור חיי כל הנשמות,
וזה שכתוב כי הוא חייך ממש כידוע,

ועל כן בענין הדביקות אמר ואתם הדבקים פירוש אתם מצד שרש נשמתכם הדבקים ממילא בהתקשרות עצמיית ותמידיית ולא בחינת התפעלות לפרקים,
כמו שאמר רשב"י בחד קטירא אתקטרנא ביה אחידא כו' (וכמו שיתבאר בסמוך במדריגה הה' דנפש האלקית בבחינת יחידה כו')
וזה יש בכל נפש מישראל גם מי ששרשו בבחינת נפש דעשיה בלבד כידוע,
ולזה אומרים שמע ישראל דוקא כידוע שזהו למסור נפשו באחד בפסוק ראשון,
ואחר כך הציווי ואהבת בבחינת התפעלות הנפש שצריך לצווי ביגיעת הנפש ונקרא פולחנא דרחימותא כמבואר וידוע לכל.
אך תוכן זה הענין הוא ענין הכלל הנזכר לעיל דהיינו שיהיה עיקר ההתפעלות התפעלות אלוה דוקא ובזה עצמו יש ב' מדריגות הדביקות והאהבה כנזכר לעיל.
והענין הוא כידוע שיש בנפש האלקית ה' מדרגות נר"ן ח"י, והיותר נעלה הוא בחינת יחידה,
והוא בחינת התקשרות ודביקות העצמי שדבוק וקשור בתמידות כמו שאמר ביה אחידא ביה להיטא כו'.
וישנו גם בכל אחד מישראל בכל חד לפום שיעורא דיליה,
והוא אשר צריך לפרש ולבאר שיחה זאת היטב,
בהיות שנראה בעליל בכל איש גם פחות הערך בנפש שפילה ונמוכה בהשגה ומדות כו'. כאשר ישמע איזה דבר בענין ההתבוננות באלקות כמו ביאור דסובב וממלא וכהאי גוונא תתפעל נפשו ביותר (בלשון אידייש ער דער הערט זייער),
וחוש זה אינו אלא מצד שרש נפשו דהיינו בחינת אלהות שבנפשו, והוא בחינת יחידה שבו שהוא למעלה מכח החכמה שבנפשו,
והוא ענין ובחינת התקשרות עצמיית שלו הנקרא דביקות שתדבק ותמשך הנפש מצד בחינת עצמית אלקית שבעצם נפשו הנמשכת ונדבקת ממילא כאשר יומשך הניצוץ אחר השלהבת וכהאי גוונא
וזהו הנקרא התפעלות אלוה ממש.

פרק ח

אך לכאורה יפול בזה טעות מן הקצה כו', כי ודאי נמצא ממש בחינת דביקות בדוגמא זאת בקל מאד לכל אבל היא הפכית לגמרי שאינה בגדר התפעלות אלוה כלל וכלל,

והוא מה שנראה בעליל שהתפעלות רוב ההמון הוא בהתפעלות חיצונית בדמיון שוא בנפשם ולבבם בתפלתם הבאה בבחינת צעקה חיצונית בלב בשר בלתי אור וחיות פנימי כלל ולא להי' כלל,

כי אין במוחו אז שום התפעלות והתבוננות אלוה כלל רק בדרך כלל כו', וגם זה לא שיש בזה ענין השמיעה הנזכר לעיל והמשכת הנפש בפנימית שלה כלל, כי גם בהתבוננות זאת דרך כלל אין לו בה בחינת השמיעה (בלשון איידיש דער הערט כו') כלל,

והגם שקורין העולם גם לזה בשם דביקות או התלהבות, אבל הוא דביקות שוא לגמרי ממש היפוך מדביקות אמיתי הנקרא התפעלות אלוה הנזכר לעיל,

והוא בדוגמא ממש באותו אופן של דביקות האמיתית אבל אין זה הדביקות בה' כלל, וכל דביקות שאינו לה' אינו כלום וכמו שכתוב ואתם הדבקים בה' דוקא חיים חי יקרא, והדיבוק חיצוני הנזכר לעיל שלא לה' כמת ממש יחשב,

כי אין נפשו חי ממקור חוצבה באלהות כלל וכלל כו',

וזהו הנקרא עובד את עצמו (בלשון איידיש דער הערט זיך מער ניט כו') ולא עובד ה' כלל, וגם לא נקרא עובדי ה' בגופם, כי עובדי ה' בגופם על כל פנים עובד ה' נקרא

והוא התפעלות של אהבה לה' דוקא באהבה הטבעית הגופנית גם כן שגם נפש הטבעית הבהמית יאהב כו'

כפשוטו של מקרא ואהבת בכל לבבך

ואמרו רז"ל בשני יצריך כו'

הגם שאין זה בחינת התקשרות עצמית דנפש האלקית הנזכר לעיל אבל עובד ה' בגופו נקרא

כי הרי מתפעל לבו ובשרו הגשמי מאל חיי החיים דוקא כמו שכתוב לבי ובשרי ירננו אל אל חי, ובשרי היינו הלב בשר ממש בהתפעלות לב בשר בתענוג גשמי יתענג על ה' בלבו הגשמי

ויש בזה מעלה ומדרגה היותר נעלה שמגיע לבחינת האהבה בתענוגים שבבחינת עצמיות דיחידה הנזכר לעיל כמו שיתבאר בסמוך).

ולעומת זה ממש הוא ענין התפעלות לב בשר החיצוני ברתיחת והתלהבות אש זרה הבאה מרתיחת הדמים בלבד, אשר לא באש ה' כלל וכלל

כי אם התגלות לבו ובשרו בחמימות רשפי אש להחם את עצמו במה שירגיש בחינת התפעלות

והיא מוטעת מאד מאד (בלשון איידיש זייער גינארט בייא זיך כו') עד שיבא לבחינת דמיון הבלי שוא ושקרים כוזבים מאד, כידוע זה גם במילי דעלמא

(ובדרך הלצה זה שאמרו לא תתפללו על דמכם שרמז שלא יהיה מתפלל בדם בלבד אלא בנפש בדם כו'),
ועל זה נאמר לא יחפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו בלבד,
וכידוע לכל ואריכות הדברים בזה אך למותר, כי מובן לכל מי שטעם טעם אמיתי בנפשו בדברי אלקים חיים פעם ושתים
שתשנא נפשו מאד דרך שקר ומוטעה כזה, ולא תסבלנו כלל מצד בחינת הגסות וההתפשטות חיצונית המסתעף אחר כך מדביקות זרה הזאת לומר אני ואפסי עוד
מצד הרגשת עצמו ביותר, עד שיבא לכלל הגיאות והתנשאות כאחד הגיאים הגשמיים בעניני עולם הזה ממש כו',
גם יפול הנופל מזה בתאוות עצמו כו' ויכול למשוך באש זרה לגמרי כידוע בכמה מיני נפילות שנפלו רבים כו',
והיותר מקושר ודבוק בבחינת התפעלות אלהות הנזכר לעיל יותר ישנא אש זרה זאת המנגדת ממש,
וענין זה דק מאד מאד ונמצא בו רבוי חלוקים שונות בדקות המדרגות
וגם רוב מביני מדע לא יבחינו בזה תכלית ההבחנה בכל פרטי חילוקיהם
רק בכללות ההבחנה בין ההרגשת לב בשר כו' הנזכר לעיל ובין התפעלות אלהית ממש דהיינו מה שכתוב לבי ובשרי ירננו כו', והוא מה שהתבוננות האלהות ירגיש הלב הגשמי ויתפעל גם הוא כנזכר לעיל,
דאף על פי שבא במורגש ביותר ודומה ממש להרגשת התפעלות חיצונית דלב בשר בהתפעלות עצמותו שלא בהתפעלות אלהות כלל וכלל הנזכר לעיל.
והנה ההבחנה בזה איך שהם ב' הפכים ממש מן הקצה כו' זהו המובן לכל יודע טוב טעם ודעת בדברי חסידות,
אבל ברבוי פרטים הנמצאים בזה זהו הנעלם מרוב מביני מדע גם בגדולים שבהם עד שישימו חושך לאור ואור לחושך ממש
כידוע לי ברור שיש רבים שמטעים את עצמם שמדמים בנפשם בהתפעלות לב בשר בהרגשה האלהית, והוא באמת הרגשה גופנית בלבד,
רק קצת תערובות מאור האלהי בהעלם גדול נמצא בזה מבלתי נודע להם כלל, והוא הנקרא רשימו מן ההתבוננות כידוע.

פרק ט

ואפרש נא שיחתי כי לא לדרשא קאתינא כי אם להוציא לאור תכלית הענין בגלוי האלהות האמיתית בנפשינו וכו'.

והקדמה בזה צריך להביא דוגמא לענין זה ממה שנמצא אצלי בכתובים מהני מילי מעליותא מבחינת פנימית ומתיקות תורת אאמו"ר ז"ל נ"ע על ענין מאמר הזוהר הקדוש (פ' פקודי דף רל"ג ע"א) והנה איש מראהו כמראה הנחושת ופתיל פשתים וקנה המדה בידו כו'

דמשחתא קדמאה בגוונין קדישין חושבן דיליה סליק ל"ב (שהוא אורך היריעה ד"ח ורוחב ד') ומשחתא תנינא דלבר דאיהו לחפיא על דא סליק לחושבן די למבין (כי יריעות עזים אורך שלשים כו') עד דא גרע וסליק ודא סליק וגרע כו',

ויראו העתקת הביאור על זה הנמצא בכתובים אצלי, ומתוכן יובן כל עיקר ענין זה ממש בכל פרטי חילוקים. בהיות מובן תמצית הענין

שעיקר ההפרש בין סטרא דקדושה לסטרא דנוג"ה. שבקדושה בחינת הכלי שהוא בחינת הישות של האור הוא בבחינת הבטול בתכלית, ובחינת הכלי דנוג"ה יש מורגש בתוספות מרובה על העיקר ותוספות זה גרעון כו'.

וביאור ענין זה יובן מענין חסד לאומים חטאת, כי מפני שהאור החסד הטוב בבחינת נפרד על כן הכלי שלו שהוא בחינת ישות שלו הוא מתפשט ביותר ממדת האור והוא גירעון עד שנקרא חטאת.

וכדוגמא זו אמרו צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה, פירוש אומרים הוא בחינת הכלי המגלה אומר מעט הוא בחינת בטול כו' ועושים הרבה,

וברשעים הוא להיפוך אומרים הרבה בבחינת גסות והתפשטות היש דכלי ועושים מעט מפני בחינת גרעון האור כו' כנזכר לעיל,

וכהאי גוונא ממש אנו רואים בכל ענין ובחינת הגוזמא רבה הנראית בהתפעלות חיצונית המוטעת בלב בשר החיצוני הנזכר לעיל,

שזהו בא מבחינת התפשטות יש דנוגה, והוא גרעון הפנימית בתכלית עד שיהופך מטוב לרע חס ושלום כו'

ולהיפוך בסטרא דקדושה בניצוץ האלהי גם בחינת הישות בהרגשת לב בשר הנזכר לעיל הוא בא בתכלית בחינת הבטול בהעדר הרגשת עצמו לגמרי כו',

ומה שיוגרע יותר ולא ירגיש הרי זה בא מצד תוספת האור וחיות פנימית ביותר כו',

וכנראה בעליל כללות ההפרש הזה לכל טועמי טוב טעם ודעת בדברי אלקים חיים והוא שרש ענין ההבחנה כללית הנזכר לעיל.
ולידע מזה כל הסימנים בפרטי פרטיות חלוקות המדרגות מבלי הטעות את עצמו כלל.
יש להבין תחלה בשרש ענין העדר הרגשת עצמותו לגמרי בהתפעלות אלהות המורגש בלב בשר הנזכר לעיל.
דלכאורה אי אפשר להאמין במורגש כזה שיהיה בתכלית העדר המורגש שזה ב' הפכים בנושא א' כו'.
ויש להקדים לזה בענין הניגון מה ענינו,
וכידוע בענין המאמר דרעיא מהימנא היה מנגן בצלותא בכל מיני ניגון כו',
להיותו כולל ס' רבוא נשמות ישראל, וכל נשמה בעלותה בשרש מקור חוצבה הוא על ידי השיר דוקא
והוא בחינת התפעלות העצמית הנזכר לעיל באהבה בתענוגים כפי אופן שרשה למעלה בעונג העליון,
והכולל הכל הוא רעיא מהימנא על כן היה מנגן בכל מיני ניגון כמו שמבואר במקום אחר.
ותחלה יש להבין מהות התפעלות הניגון שהוא בחינת התפעלות פתאומית דוקא בלתי בחירה ורצון שכלי כלל, והוא התפעלות מורגשת ובלתי מורגשת בעצמו מצד שאינה באה מצד עצמו לכוין לעשות התפעלות
כי אם ממילא ומאליו בלתי נודע לו. ומפני שזהו כאלו אינו מרגיש ונודע לו כלל באותה שעה ממש זהו הנקרא העדר הרגשת עצמו בזה כלל, אבל מכל מקום התפעלות מורגשת הוא.
ויובן זה על דרך דוגמא ממה שאנו רואים בהתפעלות פתאומית שאדם מתפעל בשמחה רבה בהגיע לו איזה בשורה טובה וכהאי גוונא,
שבודאי מורגשת התפעלות זאת בלבו עד שיעשה תנועות חזקות מאליו וממילא והוא הסיפוק בידיו כידוע,
והוא בלתי בחירה ורצון כלל וכלל רק ממילא ומאליו מספק, והוא האות על היות שאיננו מרגיש בעצמו כלל אם מתפעל הגם שמורגשת בלבו אבל כאלו אינו יודע מזה כלל,
והוא להיות שההתפעלות הוא אמיתית רק מצד עצם הדבר הטוב שנפשו קשור בו שאז לא ירגיש כלל אם הוא מתפעל, כי אין הכוונה להתפעל רק שההתפעלות מאליו נעשית עד שיוכל להיות שאינו יודע כלל מאותה התפעלות,
וכמו שנראה להיפוך בהתפעלות הכעס גם כן שאינו יודע ומרגיש בהתפעלות כו',

מה שאין כן להיפוך בהתפעלות הנעשית על ידי הכוונה בתחלה כמו שמייגע את עצמו בהתבוננות רבות עד שמתפעל
שעיקר חפצו רק בהתפעלות זאת ומצפה ומייחל מתי תהיה ואם לא יצטער ובבואה ישמח בה, אם הוא במורגש בחמימות התלהבות בכי טוב כרצונו ואם לאו יצטער כו'.
הנה בזה יש רוב מאנשי שלומינו שנבוכים בזה מאד זה אומר בכה כו' זה אוסר לגמרי וזה מתיר ויש ממוצעים,
וצריך לפרש ולבאר היטיב שיחת זה הענין, כי זה הוא קוטב ויסוד הכללי לקבלת דברי אלקים חיים בתפלה כו'

פרק י

והנה לפי הנראה יש בזה ה' מדריגות זו למעלה מזו, וכל אחד על מקומו יבוא ולא יטעה הטועה כו'.
הא' הגרוע שבכולם והוא שכל עיקר חפצו אינו רק להיות מתפעל בלבד ויהיה לו מזה חיות,
שזהו בערך המדרגה הפחותה שבכולם עד שקרוב לערך ענין התפעלות לב בשר החיצוני הנזכר לעיל בהרגשת עצמו לבד,
כי אינו רוצה ומכוין לבחינת אלקות כלל ואין כוונתו ומגמתו שיהיה אלהות שוכן בנפשו, או שתהיה נפשו קשורה באלהות כו', רק שיהיה לו חיות דבר מה להיות בבחינת יש וכו'.
אך אף על פי כן איזה תערובות טוב יש בזה בהעלם והוא מבחינת אהבה המסותרת דהיינו שנעלמת בלבוש זר שלו שהוא רוצה,
רק עם כל זה בהעלם עיקר רצונו שיהיה לו התפעלות להי' דוקא ובלתי להי' לא היה רוצה כלל בכל זה,
הגם שבגילוי אין הענין כן, כי לא יעלה על לבו תוכן הענין שהוא להיות בחינת גילוי אלהות בנפשו ולא מצד הנאות עצמו רק מצד חפצו באלהות,
שעל זה אמר קרבת אלהים לי טוב וכידוע.

פרק יא

וזה המדרגה הב' שלמעלה מזה, שהוא ענין השמיעה מרחוק הנזכר לעיל ששומע ומתבונן באלהות דוקא ומבין היטב עד שנתאמת ונתקבל אצלו במוחו על כל פנים שהוא דבר אמת לאמיתו (בלשון אידיש עס לייגט זיך אין מוח זייער גוט כו'),

אבל הענין רחוק ממנו ושואל איזה תועלת בנפשו יבוא מזה,
והיינו מצד שגוף ענין ההתבוננות באלהות יקר בעיניו מאד ונתקבל אצלו בבחינת הודאה ותגדל ותרומם ענין אלהות בתכלית הרוממות במוחו וגם בלבו, אבל רוצה וחפץ שיהיה ענין אלהי הזה נקבע בנפשו ולבבו בבחינת גילוי ומורגש ולא בהעלם ומרחוק (בלשון אידייש עס איז דער ענין ווייט זייער פון אים עס גיהערט ניט צו אים און ניט שייך כלל צו אים וכהאי גוונא) וכידוע.
וזהו מדרגה יותר טובה שקרוב לבוא לבחינת התפעלות אלוה על כל פנים,
שהרי על כל פנים התבוננות אלהות תגדל בנפשו וחפץ בה מאד ועיקר מגמתו ורצונו להתקרב אליה.
אך שמייגע את עצמו ואינו פועל התפעלות אלהות ממנה כלל בלב ומוח
ואין זה לעצמו רק לאלהות בלבד כי אך קרבת אלהים יחפוץ שיהיה קבוע בנפשו דוקא,
זהו עיקר התחלת המבקשים ודורשים אלהים באמת ובתמים בכוונה רצויה לאלהות דוקא.

פרק יב

והמדרגה הג' למעלה מזו הוא הנקרא מחשבה טובה שמצטרפת למעשה דהיינו באהבה ויראה שנוגע למעשה בלבד,
וביאור הענין להיות כי המדריגה הב' הנזכר לעיל הנה גם שכוונתו רצויה לאלהות דוקא,
היינו רק שרוצה שיהיה קרוב ולא רחוק מאלהות, ורצון זה בא מצד יוקר ענין גדולת ה' במוחו, אבל לא שנתפעל במוחו מאומה עדיין כי עדיין רחוק הענין ממנו לגמרי, רק שרוצה שיתקרב אליו ולא נתקרב עדיין.
וזהו רק בחינת הודאה במוח בלבד ולכך לא יקרא בשם מחשבה טובה רק בשם מחשבה סתם.
ויובן זה על דרך דוגמא במילי דעלמא
שאנו רואים שיש ב' מיני מחשבה, הא' מחשבה שחושב האדם בענין איזה דבר טוב ומשובח שגדול בעיניו מאד כמו באוצר הון יקר שהוא ברשות אחר, או בהפלגת גדולה וכבוד של מלך ושר וכהאי גוונא,
שנקרא מחשבה קרה שאין זה נוגע ושייך אליו כלל וכלל, כי אין הדבר בא אליו לא הממון ולא הגדולה רק שחושב בו מצד יוקרו וחשיבותו בעיניו ורוצה מאד שיבוא אליו ענין טוב ומשובח כזה כו'.

והמחשבה הב' היא מחשבה שחושב בענין טוב הנוגע לעצמו, כמו שמרויח במשא ומתן טוב או בכבוד וגדולה או השגת הון יקר שמשיג לעצמו,
שמחשבה כזאת באה אליו בבחינת התפעלות והמשכות הנפש קצת שנקרא הזזה ממקומו
כנודע בחוש שכאשר יבוא לאדם איזה בשורה מעסק טוב הנוגע ביותר, שיטריד כל כח מחשבתו ונדבק היטב במחשבה זו בהתפעלות הנקרא דביקות המחשבה (בלשון אידייש צו גיקלעט זייער שטארק דיא מחשבה אז עס ארט און רירט אים זייער כו'),
והוא הנקרא שמיעה שבמחשבה (ער האט גוט דער הערט אין דער מחשבה כו'),
וסימן לזה הוא הטרדה והזזה ממקומו קצת (בלשון אידייש פאר טראגין און פאר נומען כו').
וכך יובן בהתבוננות אלהות במחשבה כזאת שנדבק היטב בה כענין הנוגע לעצמו הנזכר לעיל,
והוא הנקרא מחשבה טובה שמצטרפת למעשה על כל פנים דהיינו הסתעפות תולדה שנולד ממנו הוא אהבה ויראה שנוגע למעשה על כל פנים,
כי במחשבה קרה הנזכר לעיל הגם שרוצה להתקרב ולהתפעל אך עדיין לא נתפעל גם בבחינת שמיעה שבמחשבה אלא מרחוק לבד יודה בהודאה כנזכר לעיל,
ותולדה שנולד ממנו אינו רק בחינת וענין הבושה שמתבייש דהיינו שנופל בלבו בושה על עצמו איך שהוא רחוק ואיכות שפלותו, וגם ענין כללות שפלות עולם הזה החומרי,
אחר שנתקבל אצלו ההתבוננות אלהות עד שיאנח וכהאי גוונא (בלשון אידייש ארא פאל בייא זיך זייער שטארק און דיא וועלט ווערט זייער ארא גיפאלין כו').
ולא נולד מזה רק בחינת ההסכם להיות סור מרע כו',
כלומר מאחר שכן מהראוי והיושר מאד מאד להיות סור מרע ועשה טוב כו'.
והוא מדריגה היותר קטנה אבל יכול לבוא לגן עדן התחתון מפני שיש בזה בחינת אלהות על כל פנים מצד התבוננות האלהות,
רק שלא נקרא אהבה ויראה ממש בהתפעלות
(מה שאין כן מדרגה הגרוע מכולם הנזכר לעיל שאין בו בחינת אלהות כלל רק שרוצה בהתפעלות ולא באלהות כלל כנזכר לעיל רק בהעלם גדול כו'.)
אבל מחשבה טובה הנזכר לעיל על זה אמר גם כן שמע ישראל כו' ואחר כך ואהבת שאין העיקר רק התפעלות השמיעה הנזכר לעיל במחשבה זו ונולד מזה אהבה,
אך לא נתפעל בלבו עדיין מאומה רק במחשבה,

ואהבה זו אינה רק לענין מעשה ולא לבחינת הפנימית כלל כמו בהתפעלות הלב כלל, אבל למעשה דהיינו להיות בבחינת סור מרע כו'
למעלה הוא מבחינת ההסכם הנזכר לעיל שנולד ממחשבה קרה הנזכר לעיל, ולא באה האהבה לו רק מצד היושר בלבד שאינה בבחינת התפעלות במחשבה
אך באה בבחינת התפעלות במחשבה, כמו לחפוץ בתשוקה גמורה במחשבה על כל פנים להיות גילוי אלהות במעשה טוב ולהתרחק ביותר מההיפוך המנגד לאלהות.
וכל זה נקרא דחילו ורחימו, הגם שנוגע למעשה בלבד אבל יש בהם אור וחיות גדול במחשבה, כמו על דרך משל במחשבה הנוגע מאד לעצמו במילי דעלמא שיש בה אהבה במחשבה בהתפעלות המחשבה על כל פנים ויראה מהיפוכו כמו מן ההיזק ואבדון כו' כנזכר לעיל ודי למבין.

פרק יג

והמדרגה הד' שלמעלה מזו, הוא אשר מחמת ההתבוננות אלהות שמתפעל במחשבה בכי טוב כנזכר לעיל. מיד מתפעל בלבו בבחינת התפעלות מורגשת באור וחיות גדול ופנימית יותר מהתפעלות המחשבה הנזכר לעיל
(ואין זה בחינת התפעלות אלהות ממש שמרגיש גם הלב הנזכר לעיל שהוא בנשמה האלהית שמתפשט גם בגוף שלמעלה הרבה גם ממדרגה החמישית שיתבאר),
ועל זה נאמר ואהבת בכל לבבך דוקא,
והוא עיקר המצוה בעבודה שבלב לייגע את עצמו במחשבה כל כך עד שיתפעל הלב דוקא
ונקרא פולחנא דרחימותא פולחנא ממש ביגיעה רבה,
כי במילי דעלמא מיד שעולה במחשבה דבר טוב ומתפעל במוח מיד נוגע התפעלות זו בלב שמתפעל הלב מיד ברשפי אש התשוקה או ההיפוך במרירות מדבר רע השנאוי במחשבה כו'.
אבל בעבודת ה' לא בקל יומשך התפעלות בלב מהתפעלות המחשבה,
מטעם שבחינת אלהות שבבחינת התבוננות הזאת לא נמשך בגילוי בלב כי אם בבבחינת מקיף במוח כו'.
ויש בזה רבוי מדריגות שונות מאד באופן התפעלות הלב ויש שמתפעל בלב יותר מבמוח ויש שמתפעל בחדוה יותר כו',
ועל כל פנים זהו הנקרא דחילו ורחימו ממש אך שבדרך כלל נקרא דחילו ורחימו טבעיים (אך הנה כל זה אינה נקרא התפעלות אלהות שמצד הנשמה בלבד כמו שיבואר),

ועל זה נאמר קרבת אלהים לי טוב לי ממש וגם כן נקרא אלהי בקרבי כו'. והיינו גם כן ענין לאהבה את ה' בלב דוקא כי הוא חייך מצד הנשמה כנזכר לעיל.
והנה בחינת אהבה ויראה שנולד בהתגלות הלב כו' הוא בבחינת פנימית אור וחיות גדול למעשה דסור מרע כו',
היינו לעשות מצות עשה באהבה וחשק גדול שיש פנימית אור וחיות במעשה זו ולהיפוך יתמרמר בהתפעלות רוגז על המנגד שהוא להתרחק מכל רע ולשמור את עצמו ממנו בהתפעלות,
כמו שאדם עוסק במשא ומתן בהתפעלות לבו ממש שכל דבר המועיל לעסק זה יעשה אותו בחשק וזריזות מצד האהבה להרוויח ממון ויתרחק וישמור את עצמו מדבר המזיק לעסק זה גם כן בבחינת התפעלות הלב,
ועל זה הוסד שרש רמ"ח מצוות עשה שהוא נמשך מן האהבה דוקא כי האהבה שרש רמ"ח מצוות עשה,
והיראה שרש שס"ה לא תעשה
בחינת חסד וגבורה שבלב,
וזה שכתוב לאהבה ולעבדו כידוע,
והרי זה למעלה מהתפעלות אהבה ויראה שבמחשבה טובה הנזכר לעיל ודי למבין.

פרק יד

והמדרגה הה' שלמעלה גם מזו הוא ענין ובחינת הכוונה שבלב שלמעלה גם מהתפעלות הלב.
וביאור הדבר להיות ידוע כי גם שמתפעל בלבו התפעלות גמורה בתשוקה וחדוה או מרירות כו' מחמת התבוננות, הנה בזו הרגע שמתפעל בלב מתקצר כל המשך אריכות הענין האלהי שמחמתו נתפעל ולא נשאר ממנו רק מה שנוגע אל ההתפעלות בלב בלבד, דהיינו העולה מתמצית המכוון הקיצור מכל ענין התבוננותו בממלא וסובב וכהאי גוונא שהוא העיקר ושרש הכוונה הנזכר לעיל דכולא קמיה כלא חשיב כו' וכהאי גוונא,
ומה שמחמת זה הקיצור מתפעל הלב ביותר הנה בחינת קטנות יחשב לגבי עצם הכוונה שבלב באריכות הענין האלהי שמכוון במוחו ולבו
שם באורך ורוחב שלמעלה עדיין מלהביא לכלל התפעלות בלב,
על דרך משל במילי דעלמא כאשר האדם מכוון בנקודת לבו בכל עומק דעתו בהפלגת איזה עסק טוב שכל נפשו נמשך אחריו אשר עדיין לא יוכל להביא בלבו הדבר בבחינת התפעלות כי נטרד מוחו ולבו כולו, רק בעצם איכות טוב הדבר ההוא כו'

והוא הנקרא בחינת מוחין דגדלות שבחב"ד כו'.
וגם ששם יש גם כן אהבה ויראה בהעלם אבל נקרא דחילו ורחימו שכליים בלבד שהוא למעלה מדחילו ורחימו טבעיים שבלב הנזכר לעיל
(וההפרש שבין דחילו ורחימו טבעיים הנזכר לעיל ובין דחילו ורחימו שכליים הנזכר לעיל, שבחינת טבעיים נבדלים מעצם ההתבוננות (ובלשון אידייש נקרא דער בכן דער פון אז עס איז אזו בכן כו')),
ודחילו ורחימו שכליים אינו נבדל מעצם ההתבוננות כלל, אלא ממילא ומאליו באה בהכרח בלי בחירה ורצון כלל,
ובלב גם כן באים דחילו ורחימו זה ממילא כמו שמחה שמספק בידים כו' כנזכר לעיל, וסימן לזה הוא תמידות ההתפעלות בכוונה זאת ולא תפסוק כלל כמו דחילו ורחימו טבעיים שנופלים וחוזרים ומעוררים,
ועל כן לא יפול לשון יגיעה בדחילו ורחימו שכליים כל כך כו' וכמו שמבואר במקום אחר על פסוק אלהים אל דמי לך כו' למען יזמרך כבוד כו' נהורא תתאה קארי תדיר כו' ודי למבין.
ולמעלה מזה גם כן הוא בחינת רצון הפשוט שלמעלה מעלה מבחינת ההתבוננות לגמרי רק רצון עצמי ופשוט שמחמתו נולד ונסתעף השכל כו' כידוע ודי למבין.

פרק טו

ונמצא מובן ומבואר מכל הנזכר לעיל בחלק וסוג זה הכללי שהוא ההתפעלות במוח ולב הנעשה ונולד על ידי הכנה דוקא בתחלה שהוא ההתבוננות עד המדרגה החמישית שהוא הכוונה עצמה שבחכמה ובינה המאיר בלב גם כן כנזכר לעיל.
והנה מדריגה הא' הנזכר לעיל מה שאינו חפץ רק בהתפעלות בלתי התבוננות באלהות כלל, זה קרוב לאש זרה הנזכר לעיל שאינה באש ה' ולא נחשב מכלל ה' מדריגות, כי ה' מדריגות הן לנגד נר"נ ח"י כידוע,
ובחינת נפש בחינת עשיה היא בחינת ההסכם למעשה לבד שבאה מבחינת ההודאה ובחינת מחשבה סתם הנזכר לעיל שנקרא בחינת נפש לבד,
ובחינת רוח שיש בו חיות גדול יותר הוא בחינת התפעלות המחשבה טובה הנזכר לעיל כמו שכתוב ותוכן רוחות כו' שהוא בחינת השמיעה טובה שבמחשבה הנזכר לעיל וכמו שכתוב אכן רוח הוא באנוש כו'.
אך בחינת נשמה הוא בחינת הארת המוחין דחכמה ובינה בלב כשמתפעל הלב באור וחיות פנימי יותר כנזכר לעיל, ועל זה נאמר ונשמת שדי תבינם

בינה ליבא דוקא כו' וזהו ותוכן לבות כו',
ובחינת חיה שהוא בחכמה ובינה עצמם כמו שהם בלי התפשטות עדיין בהתפעלות הלב מחמתם כנזכר לעיל שנקרא כוונה כו',
ובחינת יחידה היא מדריגה הה' באמת שהוא בחינת הרצון העצמי הפשוט הנזכר לעיל שלמעלה מן הטעם ושכל לגמרי כי אין טעם לרצון כלל כידוע ודי למבין

פרק טז

אך הנה כל בחינת ה' מדריגות הנזכר לעיל הכל הוא בנפש השכלית שנקרא נפש הטבעית החיונית, שגם היא תסכים ותודה בהודאה והתפעלות במוח והתפעלות בלב עד גם בחינת כוונה ורצון פשוט כו'. וכל זה נקרא עובד ה' בגופו ולא נקרא עובד ה' בנשמתו,
כי בחינת הנשמה מצד עצמה הרי היא כח אלהי ממש,
וכל ה' מדריגות נר"נ ח"י שבה הכל הוא בבחינת התפעלות אלהות ממש ולא התפעלות גופניות כלל, רק שמלובשת במוח ולב הגשמי ויבואו הארותיה והתפשטותיה גם במוח ולב גשמי גם כן בבחינת ה' מדריגות,
והיותר תחתונה הוא מה שירגיש הלב התפעלות אלהות של הנשמה הנזכר לעיל.
ותחלה יש להבין היטב הדק בענין התפעלות אלהות שמצד הנשמה, שזהו עיקר המכוון ויסוד אמיתי בבחינת גילוי אלהות באמת שזהו תכלית המכוון בדברי אלהים חיים בהתבוננות, והוא בחינת הדביקות הנזכר לעיל שנקרא חיים עצמיים וכמו שכתוב ואתם הדבקים בה' כו' חיים כו' וכן כי הוא חייך כו' דרך כלל כנזכר לעיל בענין חלוקה הכללים בין התפעלות אלהית ממש להתפעלות חיי בשר כו'.

פרק יז

והנה צריך לפרש ולבאר שיחה נאה זו
בהיות שאנו רואים דבר הפלא ופלא בענין שמיעת אוזן בשכל אנושי בדברי אלהים חיים שיתפעל השכל מאד,
ואי אפשר לומר מצד שהשכל הזה עמוק יותר משאר שכל זולתו שהרי יש כמה שכליים עמוקים רחבים יותר.
וגם הנה אנו רואים בחוש שיש שכל איש שמתפעל ביותר בשמיעתו ויש שאינו מתפעל כלל וכלל, וכמו שמבואר למעלה בענין שמיעה מרחוק שאין הענין שייך אליו כלל וכלל רק שמתקבל אצלו לדבר אמת וכנזכר לעיל (בלשון אידייש ער דער הערט נישט).

ולכאורה יש לתלות הסיבה בכשרון הלב בעבודת ה' שזה יותר עובד בכשרון כו',
ואינו כן, שיוכל להיות בלבו ירא אלהים ותמים בעבודתו ובזה אין לו חוש השמיעה כלל וכלל וכידוע בנסיון גמור,
ואם כן אי אפשר לומר רק שזה בא מכח הנשמה עצמה שיש בה כח אלהית והתפעלותה התפעלות אלהית יקרא דהיינו מצד אלהות בלבד,
על כן בשמיעתו בבחינת אלהות תתפעל הנפש האלהית התפעלות אלהות מצד מקור חוצבה בלבד.
ובזה יש חילוקי מדריגות,
יש שהם מבחינת נפש בלבד על כן לא יתפעל כל כך ומבחינת רוח יתפעל יותר כו'.

פרק יח

אמנם תחלה יש להבין בעיקר ענין ההפרש בין התפעלות אלהית שמצד הנשמה להתפעלות נפש השכלית הטבעית במוח ולב כנזכר לעיל דלכאורה מה ההפרש יש בזה והנה תוכן הענין בקיצור הוא כך, דהתפעלות הנשמה באלהות הגם שמתפעל על ידי השגה וכהאי גוונא הכל הוא בחינת אלהות ממש גם מצד ההשגה עצמה, שהרי היא השגה אלהית ממש,
ואין להשגת שכל נפש הטבעית הנזכר לעיל ערוך אליו כלל, כי הגם שבהשגת שכל הנפש הטבעית כאשר מתפעלת גם כן אין העיקר רק מצד אלהות שבהשגה זו, שהרי לא יתפעל מהשגת שכל אחר שאינו ענין אלהי כנזכר לעיל. אבל השגה זו מבחינת לבוש דנוג"ה המסתיר על עצם האור האלהי,
כי כל עיקר מחצב הנפש הזאת הטבעית בעשר כחות רצון ושכל ומדות ומחשבה ודבור כו' הכל הוא מבחינת לבוש דנוג"ה המעורב טוב ורע כו',
כמאמר רז"ל הידוע דג' שותפים באדם אב ואם ממשיכים נפש הטבעית מדות ושכל אנושי כו' והקדוש ברוך הוא נותן בו נשמה האלהית כמו שכתוב ואתה נפחת בי כו',
וכמו שכתוב בעץ חיים דהנשמה מצד עצמה אין צריך תקון כי היא מעולם התקון שהוא עולם האצילות
(וגם בחינת נפש דעשיה מאיר בה מחיצוניות הכלים דזעיר אנפין דאצילות כידוע דל' כלים דזעיר אנפין נעשים נר"נ בבי"ע כו', ואם כן גם בעם הארץ שאין לו רק נפש דעשיה יש בה הארה מבחינת אצילות רק שנקרא אצי' שבעשיה כו'),
ולא ירדה רק לברר לבושי נוג"ה שאב ואם ממשיכים,

שעל זה כל יסוד העבודה בעולם הזה בתורה ומצות באהבה ויראה דהיינו הכל בהתפעלות נפש הטבעית, כנזכר לעיל בפרטי חילוקי ה' מדריגות נר"נ ח"י שבה כו',
אבל הנשמה מצד עצמה במקור חוצבה בבחינת אצילות שבבי"ע אין צריך תיקון.
ולהבין זה דלכאורה גם הנשמה תתפעל ברצון ושכל ומדות, ומהו עיקר ההפרש בין התפעלות הנשמה בהשגתה באלהות ובין התפעלות נפש הטבעית בהשגתה באלהות,
דודאי בשניהם אינה אלא מצד בחינת אלהות שבהשגה וכן במדות כו'.

פרק יט

והנה הדוגמא להבין מהות התפעלות הנפש האלהות בהשגתה בהיותה מלובשת בהשגת הנפש הטבעית, הרי יובן קצת ממה שמצינו שהנשמות נהנין מזיו השכינה בגן עדן
(גם שהנשמות שם גם כן בלבוש דנוג"ה אבל לאחר הבירור והוא הנקרא לבושי דכיא והוא מנוג"ה דחשמ"ל דבריאה או דיצירה כו')
וכלולים עשר כחותיה רצון ותענוג ושכל ומדות כו'
דודאי אור ההשגה שתשיג הנפש האלקית והעונג שמתענגת מזיו האלקי עצמו שבגן עדן היא באה מצד גילוי בחינת אור האלהי שבנשמה זו כמו שהיא בלי העלם וצמצום כלל.
על כן בודאי הרי זה בחינת אלהות ממש רק שמאיר על ידי השגה אלהית,
והשגה זו האלהית מושללת מכל בחינת יש בתכלית אלא היא בבחינת האין האלהי.
ועם כל זה תקרא השגה על דרך ההשגה שתשיג הנשמה כאן בהיותה מלובשת בהשגה גשמית דנפש הטבעית באלהות,
וגם העונג עונג אלהי מושלל מכל בחינת יש אלא עונג רוחני אלהי ממש.
ואם כן גם בחינת התפעלות בהשגה אלהית הזאת יקרא התפעלות אלהית בבחינת אלהות ממש וכן התפעלות העונג התפעלות בעונג האלהי הוא
(וכידוע הדמיון בזה בהפרש שבין עונג שבגשם כממון ומאכל, לעונג שבכבוד שהוא רוחני יותר אשר על כן יפקיר אדם כל תענוגיו הגשמיים לגביה.
ועל דרך זה גם עונג שבכבוד, גשמי יחשב לעונג האלהי שבהשגה אלהית בנשמה שבגוף.
ועל דרך זה גם עונג זה, גשמי יחשב לגבי עונג הנשמה בגן עדן,
וכך הוא הדמיון בהשגת אלהות כו'),
ועל דרך זה יש עשר כחות בנשמה שנהנית מזיו אלהי בגן עדן רצון אלהי ושכל אלהי ומדות אלהי כו' הכל בבחינת האין דאלהות

ומפני שנמצאו מאין האלהי כניצוץ מן השלהבת והוא חלק אלוה ממש על כן נהנית מזיו כו'
(וכמו שמבואר במקום אחר ביה אחידא כו' בבחינת יחידה שבה כו').
ועל דרך דוגמא זו יובן גם בירידת הנשמה האלהית דבריאה או רוח דיצירה כו' בלבוש דנפש הטבעית בגוף גשמי שעדיין לא נפסק ממנה כח ומקור חוצבה הנקרא צלם וכן מזלא כידוע בענין אך בצלם כו'.
ומי שיש לו רוח דיצירה מאיר בבחינת רוח זה שבגוף משרשו בבחינת רוח דיצירה כמו שהיא בגן עדן דיצירה כו'
וכהאי גוונא בנשמה דבריאה או נפש דעשיה.
ולפי זה הרי מובן על כל פנים שיש בנפש האלהית המלובש בנפש הטבעית גם כן מעין ואותה דוגמא בהתפעלות אלהית ברצון ושכל ומדות שבה שהוא גם כן בחינת אלהות ממש,
מאחר שנקרא חלק אלוה כו' גם שירדה מטה מטה ביותר.
והענין הוא שאין האור האלהי שבה מוסתר ונעלם כל כך כמו שמוסתר ונעלם בנפש דנוגה,
כי בחינת נוג"ה בעצם היא בחינת לבוש נפרד
כמו בחינת הארת אור המאיר דרך המסך וכהאי גוונא שגם שהוא מאיר אור גם כן אבל אינו אור העצמי
כי אם אור נקנה מאחר שקיבל מאור העצם על ידי המסך.
וכך הוא למעלה בחינת לבוש החשמ"ל דנוג"ה כידוע,
מה שאין כן הנשמה האלהית בשרשה מקבלת מאור האלהי העצמי בלי העלם ולבוש
(ומה שיש לכל נשמה לבוש מנוג"ה בגן עדן היינו רק בכדי שלא תתבטל במציאות כו'),
וגם בהיותה מתלבשת בלבוש דנפש הטבעית אין לה הסתר והעלם מחמת זה כלל,
ולזאת אין בה שינוי באופן מהות התפעלות כחות שלה שכולם הם התפעלות אלהית ממש שאין להתפעלות כחות נפש הטבעית ערך לזה כלל וכלל כמו שיתבאר,
מפני שנבדלת בעצם מנפש הטבעית רק נתפסת בה בדרך תפיסה והלבשה בלבד כידוע.

פרק כ

ומעתה יש להבין ההפרש שבין התפעלות נפש האלהית בהשגה זו עצמה שתשיג נפש הטבעית כו'.

בהיות מבואר למעלה בהשגת שכל הנפש הטבעית בענין אלהי ששומע מאיזה אדם עדיין לא נתפעל מאומה בשמיעתו כו' ואחר כך על ידי היגיעה מתפעל מהקיצור כו',
הרי מאחר שכבר חלף ועבר רגע אחד ושתים שלא נתפעל מגופה של ההשגה עצמה מזה מורה על היות שבחינת אלהות שבהשגה זו מוסתר בה מאד
על כן אין לו רק מה ששומע השכל מצד עצמו לבד ואין זה שייך אליו מפני ריחוק אור האלהי שבהשגה זו ממנו עד שעל ידי יגיעה דוקא יאיר אפס קצהו
והוא הקיצור והתמצית ממנו שמתפעל בהודאה כנזכר לעיל
(וגם זה בריחוק אור העצם מאחר שבאה ההתפעלות בלשון בכן כנזכר לעיל.)
וגם כאשר מתפעל מגופה של ההשגה עצמה במחשבה הנקרא מחשבה טובה כנזכר לעיל (עד בחינת הכוונה עצמה שנקרא דחילו ורחימו שכליים בנפש הטבעית כנזכר לעיל שהוא התפעלות מן העצם (ולא בלשון בכן שכבר עברה ההשגה בלא התפעלות כנזכר לעיל). אלא מיד שישיג השגה מצד עצמה מתפעל ואין ההתפעלות נפרדת כלל מן עצם המושג כו') שזה מורה על היות שאין אלהות מוסתר כל כך בהשגה זו. מכל מקום הכל הוא בבחינת אלהות המוסתר בלבוש דנוג"ה ובפרט בהשגה דבינה שבנפש זו דנוג"ה כו',
אשר אין לזה ערך כלל לבחינת אור האלהי העצמי שמאיר בבינה והשגה דנפש האלקית המלובש בהשגה זו עצמה שנפש הטבעית משגת
שיש בה מעין אותו אור האלהי העצמי שבהשגה דבינה דנפש האלהית כשנהנית מזיו האלהי העצמי שבגן עדן כנזכר לעיל בלי מסך והעלם כלל.
ולזאת גם ההתפעלות שבהשגה זו דנפש האלהית תקרא בשם התפעלות אלהות ממש ולא כמו התפעלות של דבר נפרד זולת אלהות כהתפעלות דנפש הטבעית בהשגתה.
וזהו עיקר ההפרש ביניהם באותה השגה עצמה שנפש הטבעית משגת.

פרק כא

ותחלה יש להקדים במה שאנו רואים דבר הפלא ופלא בשינוי אופן התפעלות בנפש אלהית בהשגה דנפש הטבעית בענין אלהי אחת ששומעים ב' בני אדם,
זה יש לו חוש השמיעה בהתפעלות בעצם המושג (בלשון אידייש נקרא דער הערט כו')
מצד הסבר ההשגה עצמה
דהיינו מפני רוב הסבר דברים המוטעמים בטוב טעם ושכל אנושי עד שנתפס ומתקבל היטב ועיקר התפעלותו מן ההסבר לבד.
וזה מתפעל מיד מבחינת האלהות שבהשגה זו

ובזה יש לו חוש גדול יותר שבו נכלל כל ריבוי ההסבר עד אשר יכוון מעצמו כמעט כל רוב ההסבר
כי מתפעל מיד מתמציתו האלקית וממילא נעשה אצלו רוב הסבר לאין שיעור לאורך ורוחב ועומק גדול.
(ויש בזה מדרגה היותר פחותה והוא שאינו מתפעל רק מבחינת הרוחניות של ההשגה, והוא רק דמיון שוא מכח המדמה שבבינה שבנפשו
שלמטה הרבה מן ההשגה שמזה באה סיבת כח הכוזב המדומה מחמת בלבול כלי המוח או מהתגברות רתיחות הדמים עד שמטעה את עצמו ביותר ושם אור לחושך וחושך לאור ומהפך ומבלבל ומערב שקר ואמת יחד.
והוא הטעות הנמצא ביותר באנשי שלומינו שמדמים זה להתפעלות אלהית שבהסבר ההשגה שלמעלה מגוף ההשגה כנזכר לעיל
שרחוק הערך ביניהם מן הקצה אל הקצה כאור וחושך ממש כו' ודי למבין)
והאות לזה הוא אשר בכל פרטי ההסבר יבחין בהבחנה יתירה בהתמצית והיותר פנימי בעומק המושג כו' העולה מתוך כל פרטי ההסבר במשל וכהאי גוונא,
שמזה דוקא יבוא לבחינת אורך ורוחב ועומק ולהבין דבר מתוך דבר בהתרחבות עצומה בכפלי כפליים מן דברי ההסבר ששמע או ראה כתוב.
מה שאין כן מי שאין לו רק מה שנתפס אצלו בהשגה שכליית במה ששמע וראה לא ישאר אצלו רק דברים כהוויתן,
וגם הן כגולמי חומר בלא צורה והולך ומתקצר ורחוקה ממנו זמן מה עד שיתקצר לגמרי ולא ישאר רק בחינת הכלל בלא תמצית אדרבה בבחינת החיצונית בלבד כו'
וגם אם יזכור הכלל על ידי חזרתו ורגילתו בה כל הימים עם כל זה אין בזה חיות אור אלהי להאיר בהשגה זו בנפשו ממש
רק כמו הזוכר דברים של מילי דעלמא
אחר שלא הרגיש בנפשו מהארת בחינת האור האלהי שבהשגה זו
(וגם עוד יש בזה טעות באנשי שלומינו שיש שמתפעלים מיד בבחינת התמצית שבהשגת ההסבר ונדמה להם שהוא מבחינת אלהות שבהשגה,
על כן לא יוכל לסבול ההסבר כלל ואינו חפץ בו כלל.
ובזה יפלו רבים בטעות המדומה שבאמת אין זה מהשגת האלהית כלל
אלא מצד בחינת טבעיית שמוטבע בנפשות ישראל האלהית שיתפעלו מאלהות בלי טעם ודעת כלל

והוא בחינת קטנות דנפש המדריגה האחרונה שבנר"ן ח"י דנפש האלקית שיתבאר (ובלשון אידייש פרומקייט טבעיית).
אבל חוש הרגשת אלהות שבהשגה הנזכר לעיל הוא חוש החסידות של אותה ההשגה שהוא בחינת ההיולי שבה (בלשון אידיש אשענצייע)
כמו המשקה שעושים מהתפשטות חלקים רבים (אשענצייע) למזוג בה רוב משקים כידוע
ונקרא חומר הפשוט וגם חומר ההיולי כידוע ודי למבין)

פרק כב

ומעתה יובן מעין דוגמת ריחוק ערך התפעלות ההסבר לגבי התפעלות אלהות שבהסבר הנזכר לעיל, יותר הוא ריחוק הערך כל עיקר התפעלות אלהות שבהשגה שבנפש הטבעית לגבי התפעלות אלהות שבהשגה שבנפש האלקית.
אך שהתפעלות השגה דנפש הטבעית כמו לבוש בלבד להתפעלות השגה דנפש האלקית המסתירה ומעלימה,
וכן הרצון והתענוג דנפש הטבעית לבוש לרצון ותענוג דנפש האלהית
)והדמיון לזה ההפרש שבין העונג והשגה הגשמיים לגבי עונג והשגה רוחני שבגן עדן כנזכר לעיל(.
ונמצא הגם שבודאי מצד עצם הערך הרי גם בחינת היותר אחרונה שבנפש האלהית שהוא כמו בחינת הקטנות ביותר והתפעלות העצמיות בנפש האלקית בבחינת עשיה למשוך אחרי אלהות בלי טעם כמו ביציאת מצרים דכתיב לכתך אחרי במדבר כו' כתינוק שהולך אחר אביו כו'.
אך זהו מצד בחינת עצמיות נשמות ישראל כידוע גדולה הרבה גם מהיותר עליון שבנפש הטבעית שהוא הרצון הפשוט שלמעלה מן הטעם הנקרא כוונה כנזכר לעיל.
ומכל מקום מלובשים יו"ד כחות דנפש האלהית ביו"ד כחות דנפש הטבעית תענוג בתענוג רצון ברצון שכל בשכל מדות במדות כו' כידוע.
ולפי זה הרי בהשגה זו עצמה שבנפש הטבעית שהיא בינה שבה מלובש בינה שבנפש האלהית,
ואם כן גם בהתפעלות אלהות שבבינה והשגה דנפש הטבעית מלובש בה התפעלות אלהות שבבינה והשגה דנפש האלהית עד שרשה בהשגה ובינה שבה בהיותה נהנית מזיו בגן עדן,
כנזכר לעיל בענין אך בצלם יתהלך איש דקאי על הנשמה שמלובשת בגוף כידוע.

וההפרש ביניהם מבואר למעלה שהוא כמו ההפרש בין אור העצם לאור המסך וכמו התפעלות בחינת ההיולי המסתתר ונעלם בהתפעלות ההסבר כנזכר לעיל ודי למבין.

פרק כג

אך עדיין יש להבין מהו מהות ההתפעלות אלהות בהשגת הנשמה המובדל בערך מהתפעלות ההשגה דנפש הטבעית כו' וכנזכר לעיל.

ותחלה יש להקדים בכלל כל עיקר מהות ההתפעלות דנשמה

אחר שהיא חלק אלוה ממש, הרי בהכרח ממש שהתפעלותה נבדל לגמרי ממהות התפעלות נפש הטבעית

דהיינו רק בדבר הזה שהתפעלותה הוא בחינת התפעלות עצמית אלהות ולא התפעלות נבדלת כמו כל עצמותי כו',

מפני שאלהות אצלה בבחינת עצמית וטבעית כי משם לוקח עיקר מהותה

(בלשון אידייש געטליכע התפעלות ניט מענשליכע התפעלות דהיינו דיא נשמה וועט מתפעל ניט דער גוף גם הנקרא דער הערט פיי דיא נשמה דער הערט ובכלל נקרא נשמה דער הערינעש וכהאי גוונא),

וכמו התפעלות המלאכים הנקראים בני האלהים שבודאי התפעלותם רק התפעלות אלהי בלבד (געטליכע התפעלות),

וכמו שהנפש הטבעית תתפעל מענינים גופנים בבחינת עצמית וטבעית כי משם לוקחה כך ממש התפעלות נפש האלהית מעניני אלהות בכל פרטיהם בבחינת עצמית וטבעית.

וההכרח לומר כך שהרי ודאי לא יחייב השכל כלל שיהיה התפעלות דנפש האלהית מעניני תאוות גופנים. כמו ממאכלים וכהאי גוונא להיות מושללת לגמרי מתאוות גשמיות

(וכמו כן רחוק מנפש הטבעית הגופנית להתפעל מעניני אלהות רק על ידי יגיעה רבה. מכל מקום תתפעל כנזכר לעיל מצד שיש לבחינת נוגה גם כן שרש יניקה מכח אלהי שמהוה את הכל רק שבא שם בבחינת הסתר ביותר כנזכר לעיל.)

אם כן וודאי שכל מהות התפעלות הנפש האלהית מושלל מכל הגשמת אופן התפעלות דנפש הטבעית רק שמתלבשת ונתפסת בה בדרך לבוש בלבד כנזכר לעיל.

ומה שאנו רואים מהות התפעלות בנפש האלהית בשעה שתתפעל נפש הטבעית בעניני האלהות אם במחשבה והודאה והסכם או אהבה ויראה וכוונה ורצון ותענוג כנזכר לעיל. הנה זהו עיקר כלל ההפרש דבנפש הטבעית הוא הכל בבחינת התפעלות נבדלת מעצם אלהות,

והתפעלות נפש האלהית הוא התפעלות עצמיות מצד עצם אלהות שמושרש ומוטבע בה כמו טבעיות ממש,
ולהיותה כלולה גם כן מנר"ן ח"י ותתלבש בנר"ן ח"י שבנפש הטבעית דהיינו בכלל הוא ברצון ושכל ומדות וג' לבושים דמחשבה דבור ומעשה כו'. על כן ודאי שגם שהוא בחינת התפעלות אלהי העצמי עם כל זה יש בה חלוקי מדריגות קטנות וגדלות, על דרך שאנו רואים התחלקות המדריגות בנפש הטבעית כשתחפוץ בקרבת אלהים כנזכר לעיל.
ואמנם דרך כלל כל בחינת התפעלות אלהית שמצד בחינת הנשמה האלהית נקרא עובדי ה' בנשמתם ולא עובדי ה' בגופם
שעם כל זה נאמר ואתם הדבקים בה' חיים כו' דבקים ממילא בבחינת עצמיות וטבעיות וכמו שמבואר למעלה בחלוקה הכללית בין התפעלות אלהי להתפעלות חיי בשר כו'.
וגם בנפש דעשיה יש גם בחינת יחידה דנפש האלהית שבו שהוא בחינת התקשרות עצמיות על דרך שאמר רשב"י בחד קטירא אתקטרנא כו'
והוא מדריגה היותר נעלה
רק שיש בה חילוקי מדריגות הרבה שמתלבשת לפי אופן לבוש דנפש הטבעית כו'

פרק כד

והנה מבואר למעלה בנפש הטבעית ה' מדריגות כללים מלבד אשר אין בזה מבחינת אלהות כלל שהוא מי שאינו חפץ רק להתפעל בלתי גילוי כוונה לה' רק בהעלם כו'.
והנה בדוגמא זו יש גם כן בנפש האלהית כשהיא בתכלית הקטנות שבה בבחינת ההעלם ביותר.
ותחלה יש לבאר מהו בחינת הקטנות דנפש,
בהיות שזה כלל גדול דכל מעשה הטוב במצות עשה וסור מרע בשס"ה לא תעשה דכל אחד מישראל מגדול ועד קטן, הגם שבודאי תלוי בבחירה לבחור בטוב ולמאוס ברע בכל אחד מישראל לפי ערך מעלתו ומדרגתו באהבה ויראה בתמידות עבודתו
(הנקרא פרומקייט או להיפוך קלות ופריקות עול כו'),
הנה זהו בחלק וסוג העבודה במצות אהבה ויראה ביגיעה רבה ובעול העבודה בתורה ומצות כו'.
אבל יש כמו טבע ממש בכל אחד מישראל גם בסור מרע ועשה טוב שלו בפועל ממש דוקא מצד שרש נשמתו האלהית שהוא בבחינת עצמית וטבעית ולא מצד בחירתו ועבודתו כלל,
עד שבזה ישתוו העובד והירא עם הקל ופורק עול

כמו שלא לחלל שבת ושלא לעבוד עבודת גילולים וכל עבירות החמורות בעריות ושפיכת דמים וכהאי גוונא. וכן כמה מצות עשה כמצה בפסח וכסוכה ותפלין וציצית וכהאי גוונא שכמו טבעית גם אצל עם הארץ ופחות הערך בלא טעם ודעת
ולא מצד מצות אנשים מלומדה כלל, כי אם רק מצד בחינת יהודית העצמית דוקא (בלשון אידייש זיין עצמית יהודישקייט כו'),
וכמו הנשים ועמי הארץ שיזהרו בנפשם בתכלית הזהירות מכל אשר אסור וטמא גם באיסורים קלים מדבריהם.
והגם שיש כמה וכמה שמקילים בעצמם בבחינת קלות ממש לעבור על דבר האסור ולא לחוס למצות מעשיות כל כך.
הנה זה בא מצד נפש הטבעית בבחינת הרע שבה שגובר על טבעית הנפש האלהית בזה, אבל טבעיות ועצמיות דנפש האלהית היפוך זה ממש כי מעצמה וטבעה תחפוץ מאד בטוב האלהות במצות עשה ולמאוס ברע.
וכאשר הענין רק בחלק המעשה לבד הוא בבחינת המדריגה התחתונה שבה בחינת נפש רק בחינת מעשה
(וכמו בחינת ענין ההסכם דנפש הטבעית שבאה מן המחשבה הקרה הנזכר לעיל רק שהוא דרך נבדל ולא בבחינת עצמית וטבעיות כמו בנפש האלקית כו'),
ולולי בחינת עצמית וטבעית דכל ניצוץ מישראל בסור מרע ועשה טוב הנה מצד עבודתם ויראתם הנקרא (פרומקייט כו') כבר היה כלה כו',
רק שעל ידי העבודה והיראה שבכל אחד לפום שיעוריה דיליה מתחזק כח העצמי הזה דנפש האלקית בכל פרטי דקדוקים בסור מרע ועשה טוב ושיהיה דבר חזק ומתקיים בלי ישתנה להקל ולעבור או להטעות ולהתיר לעצמו כו'.
ובזה יש הפרש גדול בין כל אחד לחבירו עד שיש צדיק גמור ורשע גמור בענין המעשה (וברשע גמור נסתלק גם כל כח האחרון במעשה בנפשו האלהית
מפני תוקף הרע הגמור דנפשו הטבעית וכמו שכתוב נר רשעים ידעך לגמרי עד גם בחינת המעשה כו'.
אך עם כל זה גם פושעי ישראל מלאים מצות כרימון. וע"כ כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ודי למבין.)

פרק כה

והנה בודאי שבחינת המעשה והעסק בסור מרע ועשה טוב מצד עצמיות דנפש האלהית באה על ידי המחשבה בתחלה,

והוא הרצון במחשבה לאלהות לעשות רצונו במעשה על כל פנים ולא לעבור על רצונו בפועל ממש כו',
ומחשבה זו היא בלי פנימיות אור וחיות כלל רק בקרירות על דרך הנזכר לעיל בנפש הטבעית במחשבה קרה בהתבוננות האלהות
שיתגדל ותרומם מרחוק אצלו ואינו שייך אליו כלל, רק שחפץ בו ביותר
מפני שנתאמת ונתקבל אצלו שהוא אמת לאמיתו על כן רוצה שיקבע בנפשו כו' ונולד מזה בחינת ההסכם במעשה על כל פנים כו'.
כך הוא סיבת תולדות הסכם המעשה דסור מרע ועשה טוב בנפש האלהית מצד העצמית מן ההחלט במחשבה שהוא בחינת האמונה,
הגם שהוא בבחינת ריחוק גדול, שהרי אין הענין הזה מה שהוחלט שצריך לקיים רצון ה' בבחינת פנימית חיות מקרוב כלל,
כי בחינת אלהות שבזה הוא בא בבחינת ההסתר מאד,
כמו ששם שמים שגור בפי הכל נשים ועמי הארץ ומזכירים שם ה' בכל רגע ורגע, שהשם יתברך מבורך והוא המושיע ועוזר (בלשון איידיש גילובט כו' כידוע).
ובלא פנימית כלל שהרי יכול לעשות דבר מה המנגד באותו שעה ממש כמו גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא שיעזור לו כו', ואם מאמין שה' עוזר למה יגנוב לעבור על רצונו.
אך ב' דברים מפורדים הם אצלו,
שזהו וודאי אמונה קבועה בנפש האלקית שבו בבחינת טבעיית ועצמיית שה' הוא העוזר לכל כי הוא ברא את הכל והוא אחדות פשוט כו'. והגניבה באה מצד תאוות נפש הטבעית כו'.
ולזה וודאי יוכל להיות שמבקש באמת עזר ה' עליו על הצלחת הגניבה כו'
ומזה ראיה על כל פנים שהאמונה אף על פי שהיא בהסתר אלקות מאד אבל היא טבעית כידוע מלשון אומן כו'. והוא ירושה מהאבות כמו טבע בבנים כו'.
והוא בחינת הסכם טבעי ועצמי דנפש האלקית שמזה נולדה המעשה הפרטית דסור מרע ועשה טוב מפני שמאמין באחד מאד, וכמו טבע אצלו שלא לעבור הרצון כו'
(וראיה מקידוש השם שמאיר כח אמונה זו בבחינת הפנימית עד שימסור נפשו בפועל ממש).
והגם שיוכל להיות תערובות טוב ורע במעשה הטוב כו'. כמו צדקה להתייהר בלבד או לגרמייהו.
הרי אמרו האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור,

כי מצד נפש האלקית חפץ בצדקה בבחינת טבעית ומה שאומר רק בשביל שיחיה בני זהו מנפש הטבעית המלביש ומסתיר כו'.
וכן להתייהר וכהאי גוונא
(מה שאין כן עובדי כוכבים דלגרמייהו בלבד עבדין מצד שרש נפשם מבחינת ג' קליפות הטמאות מלבד חסידי אומות הקדמונים וכהאי גוונא).

פרק כו

והנה למטה מבחינת המעשה דסור מרע ועשה טוב העצמיים דנפש האלקית שמאיר בזה בחינת אלקות בגילוי באמונה פשוטה על כל פנים בהחלט המחשבה ורצון כנזכר לעיל.
הנה הוא כדוגמא שמצינו בערב רב שלא היה כוונתם רצויה בעצמיות מצד נפשם רק ממה שראו הנסים כו'.
על כן מיד בראותם שמובדלים מישראל עשו העגל כו'.
וכך יש הרבה גם בישראל שעיקר המעשה רק לעצמם בלבד לקנות שם בלבד וכמו שכתוב ברעיא מהימנא על פסוק אנשי שם,
אך שמטעים את עצמם ביותר להיות צדיקים גמורים בעיניהם והעיקר אצלם רק לומר למען שמי דוקא יכבד ה' כו'. והם הנקרא אחיכם שונאיכם מנדיכם כו' כידוע.
ויש כיתות שנקראים צבועים וחנפים ושקרנים כו' שאין בזה שום כוונה רצוייה מעצמיות דנפש האלקית בגילוי, רק עם כל זה בבחינת העלם גדול יש בזה מבחינת אלקות דנפש האלקית.
וראיה כאשר יבוא עליו בטושים גדולים ויסורים וצער דסליק נהורא דנשמתא ויבכה כו' (וכמו שיתבאר בסמוך בענין בעלי תשובה ביום הכיפורים כו'). מה שאין כן בעובדי כוכבים.
וראיה מביטוש דמשה שאמר להם פנו וסעו לכם כו' שחזרו בהם ואמרו חטאנו.
וכן ממה שגט המעושה בישראל כשר
וכן כופין וממשכנין על הצדקה וכהאי גוונא וכמו שמבואר במקום אחר
(וכמו המצות סוכה דלעתיד שיבחנו בנקודה זו ישראל ועובדי כוכבים, והוא דעובדי כוכבים יבעטו וישראל לא יבעטו,
כי הנפש האלקית עיקר רצונו רק לעשות רצון האלקי מצד עצמו כנזכר לעיל וכשמצטער פטור ולא מבעט כלל שהרי אין זה רצון האלקי,

מה שאין כן עובדי כוכבים שאין כוונתם רק רצון עצמם כו'. למען שמי דוקא יכבד ה' כו' ודי למבין).
ופרטי חילוקים יש בזה הרבה מאד אך לא ניתן לכתוב כי ממילא מובן כו'. וכל אחד יודע היטיב בנפשו ואין צריך לדבר מזה כלל.

פרק כז

והמדריגה הב' שלמעלה מזו הוא יותר בבחינת הפנימית שלמעלה מבחינת מעשה הטוב במצות בפועל ממש בלבד בחינת נפש הנזכר לעיל.
והוא בבחינת הרוח שלמעלה מבחינת נפש על דרך הנזכר לעיל בבחינת מדריגה הב' דנפש הטבעית בבחינת התפעלות מחשבה טובה (בלשון אידיש דער הערט טיף גאנץ גוט כו' כנזכר לעיל).
והענין יובן על דרך דוגמא ממה שמצינו ביציאת מצרים שיצאו כל העם טף ונשים על ידי אמונה פשוטה שבנפשם והאמינו בה'
גם שלא שמעו אל משה בתחילה מקוצר רוח כו', אבל לאחר השב רוחם האמינו ברוח אלקי העצמי שנטוע ומושרש בנפשם מצד נשמתם האלקי כנזכר לעיל באור חיות פנימי כו'. והלכו כולם ממצרים שזהו בהתפעלות גמורה במחשבה ורצון פנימי (בלשון אידיש דער הערט שטארק זייער כו')
שנקרא הזזה ממקומו, כנזכר לעיל בבחינת מחשבה טובה כמו על דרך משל בענין הנוגע לעצמו ביותר כו' כנזכר לעיל.
והנולד מזה גם שאינו נוגע אלא למעשה בלבד דהיינו לצאת ממצרים לבד אבל היא באה בבחינת התפעלות אור וחיות פנימית הרבה יותר ממחשבה הקרה הנזכר לעיל הנעלמה במעשה דסור מרע ועשה טוב בלי חיות כלל כו' ודי למבין.
ועל זה נאמר זכרתי לך חסד נעוריך כלומר אהבת נעוריך לכתך אחרי ממצרים גם שהיי בבחינת הקטנות לצאת רק מאפילה דטומאת מצרים לאור גדול כו'.
אבל לכתך אחרי אף על פי שהוא בלי טעם ודעת הרי זה בא בבחינת עצמיית וטבעיית, כמו התינוק שהולך אחר אביו בהתפעלות חזקה לא יועילו כל להפרידו מאביו כו'.
וזהו רק מצד רוח האלקית שבכנסת ישראל שנמשכים והולכים אחר מקור חוצבם האלקי כמו טבעיות ממש כו'.

פרק כח

ועוד יובן כדוגמא זו באופן אחר והוא מקיבוץ הניצוצות דקדושה שנפלו על ידי שבירת הכלים בין עובדי כוכבים כמה מאות ואלפים שנה שחוזרים וניעורים ממש, והן הגרים שמתגיירים
שהוא כמו דבר הפלא ופלא [אשר איש משוקע בכל מיני רע בתולדתו ותולדות אבותיו עד כמה דורות], יהיה לו תשוקה נפלאה להתגייר
ואין זה רק רוח אלקי נוסכה בו בלתי יודע בעצמו מה זה, וכמו הגרים בזמן אברהם כענר אשכול וממרא [וכהאי גוונא בכל דור] כו'.
(והגם כי קשה כספחת כי עלייתם מנוג"ה [דשר ההוא] ותערובות קשה יש בהם ועל כן קשים כספחת, לבד ניצוצות גבוהים מאד כמו גרי הצדק כשמעיה ואבטליון ואונקלוס וכהאי גוונא ודי למבין.)
ועוד יובן מבעלי תשובה
שאנו רואים בחוש שגם איש המשוקע בכל תאות רעות ובעבירות חמורים מאד כו'.
מכל מקום יתעורר רוחו וישוב בתשובה,
ויש מי שישובו מעומק הלב עד כלות נפשם בבכיה, כמו רבי אלעזר בן דורדיא שיצאה נשמתו בבכיה ונתקנא בו רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת.
וגם אותם שאינם שבים מעומקא דליבא כל כך עד שתצא נשמתם אבל בוכים במר נפשם מאד,
ובפרט בעשרת ימי תשובה וביותר ביום הכיפורים כידוע
שגם היותר קלים וגם האפיקורסים שעוברים על כל התורה מתעוררים ביום הכיפורים, עד שבוכים ממש,
וידוע שאין זה מצד הבחירה כלל כי הרי כל השנה הולך אחר שרירות לבו רק רע כל היום כו'.
רק ביום הכיפורים מפני שה' נגלה על כל בחינת ניצוץ האלקי למבקשו כמו שכתוב דרשו ה' בהמצאו כו'.
וממילא נמשך הניצוץ ומתעורר בבכיה מעצמו בבחינת טבעית ועצמית
שזהו רק מצד בחינת עצמיות וטבעיות דנפש האלקית רק שהיה תחלה בהעלם מפני הסתר עוונותיהם ובתשובה מתגלים על כן בוכה
(הגם שמבואר במקום אחר שזהו מבחינת יחידה שבנפשו, אבל הוא רוח המעורר גם לענין המעשה להיות סור מרע ועשה טוב ואומר תעבנו בווידוי כו')

ומתחרט ושב מן המעשה הרע אל הטוב.
והרי זה כמבואר למעלה שמן המחשבה הטובה מצטרפת למעשה באהבה ויראה שבמוח בבחינת התפעלות על כל פנים
(והרשעים והאפיקורסים והקלים שאינם שבים כלל היינו רק מפני שבחינת יחידה שבהם האיר רק לפי שעה שהוא זמן הגילוי ביום הכיפורים
ואינו מאיר בכחות שלה כלל כמו שכתוב נר רשעים ידעך לגמרי.
ואשר איננו קל ורשע כל כך יותר יאיר בנפשו האלקי לענין המעשה וגם בפנימיות יותר וכך הוא מדי יום ביומו שבת קול מכרזת ואומרת שובו בנים שובבים כו' כידוע).
והיותר נעלה במדרגה זהו המאיר בבחינת המעשה בבחינת המנגד,
הוא ממה שאנו רואים בענין מסירת נפש על קדוש השם בפועל ממש דוקא
שעל זה היה רבי עקיבה מצטער ואמר מתי יבוא לידי ואקיימנו בפועל ממש דוקא,
שזהו האור הפנימי ביותר בנפש האלקית מבחינת פנימיות כ"ח מ"ה שבנפשו
שהוא בחינת יחידה המאיר למטה בבחינת המעשה שלא להמיר דתו בפועל ממש דוקא
דהגם שאם לא יתבעהו להמיר בפועל ממש יוכל לעבור על כמה עבירות בפועל ממש כו'. אך ליפרד לגמרי מאחד בזה מעורר כח היותר פנימי ועצמי לבוא לידי מסירת נפש בפועל ממש,
ודבר זה לא יוכל להיות מצד היגיעה ועבודה כלל
כי אם רק מצד בחינת עצמות ההתקשרות דנפש האלקית במקור חוצבה שלא תוכל להפרד בשום אופן,
ובשעת קדוש השם מאיר בגילוי מן ההעלם,
ואם היה מאיר כח זה בגילוי תמיד לא היה חוטא לעולם אפילו על איסור קל כו'. כמו שכתוב למען תהיה יראת ה' על פניכם לבלתי תחטאו וכהאי גוונא כידוע.
והרי מכל אלה יש להבין כללות ענין ההתפעלות עצמיות דנפש האלקית בבחינת הפנימיות
שהוא בחינת רוח שלמעלה מבחינת נפש שאינו רק במעשה עצמו כנזכר לעיל ודי למבין.

פרק כט

והמדריגה הג' שלמעלה מזו היא בחינת התפעלות עצמי שבבחינת נשמה כמו שכתוב כל הנשמה תהלל כו'. וכן אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף וכהאי גוונא.

והענין הוא על דרך הנזכר לעיל בהתפעלות נפרדת דנפש הטבעית בהתפעלות דמחשבה טובה כשבאה בלב בשר בהתפעלות מורגשת ברשפי אש התשוקה כו'.
ובנפש האלקית היינו בבחינת התפעלות עצמיות בלב בשר מן ההשגה האלקית ממש שבנפש האלקית המלובשת בהשגה דנפש הטבעית,
ועל דרך מה שכתוב לבי ובשרי ירננו אל אל חי שלב הבשר ממש ירנן אל אל כו'.
שזהו כמו בחינת התפעלות הניגון שמאיר בלב בשר שהוא בא מעצמו וממילא בלתי בחירה ויגיעה כלל וכלל רק מצד עצמיות התפעלות דנפש האלקית, כנזכר לעיל בענין המאמר דרעיא מהימנא היה מנגן בצלותא בכל מיני ניגון כו',
שהוא בחינת התפעלות הנשמה על ידי השיר או קול תנועה עצמיות מכמה אופנים שונים מורכבים מחדוה ומרירות ומיצוע וכהאי גוונא לפי אופן הכוונה האלקית שבהשגתה האלקות דוקא,
ואמנם באה במורגש בלב שהלב מרגיש ביותר, שהרי הניגון והתנועה יוצא מהבל הלב ממש בהתפעלות אבל בלתי ידוע אליו כלל וכלל.
וכמו שכתוב לבי ובשרי ממש ירננו אבל אל אל חי דוקא שהוא בבחינת התפעלות עצמיות באלקות
וכמו שכתוב לבי ובשרי ממש ירננו אבל אל אל חי דוקא שהוא בבחינת התפעלות עצמיות באלקות
ועל כן וודאי בהכרח שבחינת אלקות רחוק ומוסתר בזה, כי יש מי שמתפעל ונתפס ליש גדול בעצמו כו'.
עד שיעשה עיקר מן ההתפעלות ולא מן האלהות כלל, כנזכר לעיל בהתפעלות לב בשר אשר לא לה' כלל רק להנאת עצמו התגלות לבו כו'.
מה שאין כן התפעלות העצמיות דנפש האלקית
הגם שבאה במורגש בלב אין זה התפעלות מורגשת כלל, מאחר שאינה מורגשת בעצמו כלל עד שאינו יודע ממנה באותה שעה כלל ואינה מרגישה בעצמה,
על דרך משל בן המתפעל בלבו בתשוקה אל אביו מצד היותו התפעלות עצמיות וטבעי' לא ירגיש בעצמו בהתפעלות ובלתי נודעת לו במורגש כל כך,
וכן התפעלות האב אל הבן. וכך הוא כל התפעלות עצמיות
כמו התפעלות עצמיות דנפש הטבעית בתאווה גשמיות
אשר נראה בחוש שבלתי נודע לו כלל למתפעל בלבו לאיזה דבר הנחמד בבחינת עצמיות וטבעיות

אף על פי שההתפעלות מורגשת מאד בלבו לא נקרא מורגש בעצמו אדרבה העדר הרגשה בעצמית בהתפעלות זו.
וזהו הכלל גדול דכל שההתפעלות העצמות עמוקה יותר כמו באהבה ורצון ותענוג היותר פנימית, יותר לא ירגיש בה כמו שיתבאר בעזרת ה' במדרגה הד'.
אך מדרגה זו ישנה ברוב אנשים שעדיין לא הוטמאה הנפש האלקית ולא נתלכלכה בטומאת הגוף בתאוה זרה דלב בשר החיצונית כל כך.
כמו שכתוב נקי כפים ובר לבב כו'.
ולהיות שהכוונה שבמוח מאיר בלב. על זה אמר בכל לבי דוקא דרשתיך.
וכן כלה שארי ולבבי כו' צור לבבי כו'. וכהאי גוונא לבי ובשרי ירננו כו'.
והוא התחלת אמיתת הענין דגילוי אלקות בלב כל אחד ואחת מישראל ועל זה נאמר על כי אין אלוה בקרבי כו' בקרבי דוקא.
ועל זה אמר גם כן כל הנשמה תהלל כו'.
בחינת נשמה בחינת מוחין דחכמה ובינה שמתפעל בלב, כנזכר לעיל במדריגה הג' דנפש הטבעית בהתפעלות נפרדת שבה מתלבש התפעלות עצמית זו ודי למבין.

פרק ל

והמדרגה הד' הוא בחינת נקודת הכוונה שבמוח שלמעלה מהתפעלות המורגש בלב עדיין. על דרך הנזכר לעיל במדרגה הד' בנפש הטבעית כאשר נטרד כל עומק מוחו ולבו בעצם הפלגת הדבר הטוב כו'.
שכל נפשו נמשך אחריו עד שלא בא עדיין להתפעלות בלב כו'.
ונקרא דחילו ורחימו שכליים שהשכל עצמו הוא ההתפעלות ולא ההתפעלות מקיצור השכל כו' (הנקרא בכן כו').
והנה הגם שהתפעלות עצמיות שבלב הנזכר לעיל. מאחר שבלתי מודעת לו כל כך כנזכר לעיל. הרי בהכרח שבאה פתאום בלתי הכנה מתחלה לעשות אותה וכמו דוגמת התפעלות פתאומית דשמחה שמספק ביד כו'.
כך הנה הרינה הזאת בלב בשר בא ממילא ומעצמו כדרך כל התפעלות עצמית, וזהו עיקר הסימן אליה.
וגם עוד פנימיות יש בה כשנמשכת דוקא אחר הכוונה התמצית שבמוח שהוא בחינת עומק תמצית המכוון בהשגה
(שזהו בחינת יסוד אבא ביסוד ז"א שנקרא כוונה שבלב שבאה מכח כוונה דאור אבא שבמוחו.

ונקרא אהבה בתענוגים, והוא בעונג הנעלם שבעומק המושג כו'),
עם כל זה אין לה ערך לגבי בחינת התפעלות עצמית שבכוונה הפנימית שבמוח, כאשר גוף נקודת המושכל הוא עצמו המתפעל שנקרא כוונה
(וכמו שמבואר במקום אחר שזהו קולו של משה שלמעלה משיר הלוים
שהוא לפי ההשגה באריכות שבא הניגון מסודר לפי המשך ההסבר של ההתבוננות באופנים שונים מסודרים בתנועות הניגון,
מה שאין כן קול תנועות הניגון שנעשה מגוף נקודת המושכל הפנימי ההיולי הוא רק המורה על תמצית המושכל והעונג הנעלם בו
שאז אינו בא בסדר והמשך רק תנועה אחת פתאומית ביותר
ונקרא קלא דלא משתמע כלומר בלתי מורגשת כלל ואינו נפסק לעולם.
ועל זה אמר למען יזמרך כבוד ולא ידום כו'.
וזהו דרעיא מהימנא היה מנגן כו').
וכוונה זו רק בעצם אור האלקי מצד עצמה ולא מצד השגתו והבנתו בו והוא למעלה מבחינת אורך ורוחב ההשגה דבינה רק אחר כך מתפשט בהשגה,
וכללותו נקרא בזוהר הקדוש שיר כפול דחכמה ובינה בבחינת עליות הנשמה שבמוח בהתענגה על ה' בעומק המושכל בכל פרטי השתלשלות כו'.
וכוונה זו יש בה עונג עצמי ופשוט מעצמיות ופשיטות הנפש האלקית, והוא שרש ענין תפלה דשבת דכתיב אז תתענג על הוי' כו' שלמעלה מתפלה דחול,
שתפלה העיקרית היא לברר ולזכך לנפש הטבעית הנקרא עבודה ובירור, ואמנם אין זה רק בהגיע הארת הנפש האלקית בלב הגשמי ששם עיקר רוח ונפש הטבעית בלב בשר בחלל השמאלי כו'.
אבל בעודנה במוח ששם משכן הנשמה עצמה שם הוא בחינת עבודת הנשמה עצמה בעלותה למקור חוצבה בשיר ועונג פשוט ועצמי שבחכמה ובינה שבה הנקרא שיר כפול.
ועל דרך זה גם בכל יום ויום מימות החול הרי גם בקריאת שמע מאיר הארת השבת כידוע.
ולזאת מובדל התפעלות דאהבה בקריאת שמע מהתפעלות דאהבה שבפסוקי דזמרה, דבפסוקי דזמרה הרי הוא בא במורגש מן המוח אל הלב כהתפעלות המלאכים בקול רעש וכמו שכתוב רוממות אל בגרונם דוקא שהגרון מחבר המוח אל הלב בהתפעלות מורגש כו'.

ובקריאת שמע שאומרים שמע ישראל אל הנשמה שתמסור נפשה באחד עד ואהבת פועל יוצא להביא אהבה גם בנפש הטבעית כמאמר בב' יצריך כו'.
אבל הוא בבחינת התפעלות עצמית בנקודת הכוונה שבמוח והתפעלות הלב באהבה מורגשת נכלל בה ונקרא היכל האהבה,
כידוע שהאהבה כמו היכל וכלי בבחינת ביטול לגבי עצמיות ההתפעלות שבנקודת הכוונה שנטרד בה כלו לאורך ורוחב כנזכר לעיל בנפש הטבעית כו'.
ולהיות שזהו יותר פנימי ועצמי על כן הוא בא בלתי מורגש יותר ובלתי מרגיש בעצמו יותר,
כידוע בניסיון לכל מי שטעם טעם ועונג עצמי בעומק ההשגה האלקית בתפלה,
וזהו גילוי אלהות בבחינת פנימית יותר,
ודרך כלל הוא בבחינת חיה כ"ח מ"ה דחכמה שבנפש האלהית, ושם מאיר מבחינת מזלא וצלם
והוא בחינת מקיף דחיה שבה שורה בחינת נשמה יתירה בשבת
שהוא בחינת מקיף דיחידה העליון מכולם שמתפשט עד ז"א
ואינו מאיר בגילוי כלל רק מרחוק בהעלם
שזהו פנימיות מדריגה הה' דשיר פשוט שיתבאר בעזרת ה' ודי למבין.

פרק לא

והמדריגה הה' הוא בחינת יחידה העצמית ממש
ונקרא שיר פשוט דהיינו שבחינת העצמיות ממש עולה בשיר על כן נקרא שיר פשוט ועצמי בלתי מוכפל,
כי שיר כפול הנזכר לעיל הוא עונג העצמי הבא דרך פרט כמו בפרט עומק ההשגה האלקית,
כמו הנשמות נהנין מזיו בחינת זיווא עילאה דעתיק יומין דמלכות דאצילות בכל אחד לפי עומק נקודת השגתו כך נהנה בעונג האלקי העצמי ואין כל הנשמות שוות בזה כו'.
אך שיר פשוט בא מבחינת עונג ההיולי המקור לכל מיני עונג בפרט שמזה בא תכלית ההתכללות כל העצמיות דוקא.
וכמו שאמר רשב"י בחד קטירא שהוא קשר אחד עצמי בעצמיות דבחינת יחידה ביה אחידא ביה להיטא ממש כמו שכתוב בה' תתהלל נפשי וכן הללי נפשי את ה' ממש כו'.

והוא הנקרא גם כן רצון אחד פשוט ועצמי הבלתי מורגש ובא לכלל התחלקות רצונות הפכיים כמו חסד וגבורה שבטעם כמוס לרצון שנקרא אהבה בתענוגים ב' מיני עונג עונג של חדוה והיפוכה וכהאי גוונא,
אלא רק רצון אחד שכל הרצונות נכללים וטפלים בו.
על דרך דוגמא מאדם הטרוד בהצלת חיי נפשו ממות ממש שכל נקודת הרצון שבעצמיות נפשו, מתעורר בו, כי נוגע לעצמותו ממש
אז כל רצונותיו המתפשטים בדבר נפרד מן העצמיות שלו ממש כמו אהבת הפרנסה ואהבת אשתו ובניו כלא חשיבי ממש, כי נכללים בעצמיות הרצון הזה שנוגע לכל עצמותו כו'.
והוא הנקרא התפעלות כל העצמיות (בלשון איידיש ער איז צו רירט גאר פון זיין נקודת העצמיות)
דהיינו שנמשך כולו ולא נשאר בו כלום ואז הוא בלתי מרגיש את עצמו כלל וכלל (בלשון איידיש טיפע צו טרא גינקייט פון גאר דעם נפש ביז ער קען אויס גין פון דיא כלי המוח והלב כו').
והוא אהבת בכל מאדך בלי גבול שלמעלה מנר"ן,
וגם למעלה מבחינת כח מ"ה שבנפש שבא בהתלבשות בכוונה שבמוח,
אבל זהו למעלה מן הטעם ודעת לגמרי מכל וכל, כי אין טעם כלל לרצון ועונג פשוט ההיולי הזה אפילו טעם כמוס שבמקור השכל ההיולי כו'.
ולהיות שאין דבר זה מצוי כלל ברוב האנשים על כן האריכות בו אך למותר.
אבל מכל מקום יש ממנו בהעלם בכל ניצוץ מישראל בשבת בנשמתן שנקרא נשמה יתירה והוא בחינת מקיף דיחידה כנזכר לעיל.
וגם בשעת קידוש השם מאיר כח זה בבחינת הסתלקות כו'.
ובצדיקים גמורים ובעלי תשובה האמיתים מאיר בגילוי,
בצדיקים מחמת גודל עוצם עריבות מתיקת העונג העצמי בבחינת יחידה. כמו שכתוב ואתם הדבקים ממש. וכמאמר ביה אחידא כו'.
ובבעלי תשובה האמיתים בא בבחינת הסתלקות וכלות הנפש מצד המנגד, כמו רבי אלעזר בן דורדיא שיצאה נשמתו ממש בבכיה וכהאי גוונא.
ובכל אחד מישראל מאיר בהעלם,
והוא מה שאנו רואים שכל אחד מישראל תדבק נפשו האלהי ותמשך מאליו וממילא בשמעו ענין אלהי וגם שאינו מבין כלל וכלל
רק מצד בחינת יחידה שבו שמאיר בהעלם על כל פנים

והוא למעלה מן השכל על כן גם עמי הארץ ותלמידי חכמים שוין ממש בזה כידוע ודי למבין.
(וכמו במתן תורה שפרחה נשמתן כולן בשוה.
וכן מה שכתוב כל אשר דיבר ה' נעשה כולן אמרו בשוה מטעם זה ודי למבין)

פרק לב

ואחר כל זה הדברים והאמת האלה בכללות כל החילוקים הנמצאות ומובנות לכל מי שהתחיל לטעום בטעם דברי אלקים חיים כל איש לפי שכלו ודעתו ולבו ולפי רגילתו בעבודה שבלב מנעוריו יכיר וימצא את מקומו ומדריגתו
ויבחון בנפשו כל חלקי הטעיות שנפלו בהם,
ואם יש את נפשו שלם ולבו נכון לה' באמת יפקח היטיב בעין שכלו תמיד על מהותו שלא יטעה את עצמו,
כי לפי הנראה עיקר הקלקול בגירעון אור תורה ועבודה שבלב גם למבקשים וחפצים בקרבת אלהים הוא רק הטעות שמטעה כל אחד את עצמו מפני רפיון היגיעה לדרוש את ה' בכל לב לתכליתו,
רק מרחוק ירצה להתקרב ולבו בל עמו.
ועל זה אמר לקנות חכמה ולב אין
שהעיקר הוא נתינת הלב היטיב לתכלית אמיתית הענין של דברי אלקים חיים, שלזאת ישא את נפשו ולבו בכל ימי חיי הבלו,
ולמה לריק ולשקר יעשה בנפשו לרחק ולא לקרב חס ושלום. (בלשון אידייש מיא זאל זיך ניט נארין כו')
כידוע ומפורסם לכל שעיקר הענין בתערובות טוב ורע הוא המטעה את עצמו כו'.
אך הנה כל זה למבקשים ודורשים וחפצים בקרבת אלהים באמת
אבל אין זה נמצא ברוב אנשי שלומינו.
וההכרח לבוא בתוכחת מגולה מאהבה מוסתרת וגלויה לגלות ולהודיע לכל אחד את נגעו ומכאובו
ואם במסתרים תבכה נפשו וצר לו באמת, אבל הגיאות והתקשרות באהבת עצמו תכסה על כל עד שאינו רואה חוב לעצמו כלל וכלל וכל דרכי איש זך וישר בעיניו כו' ולזה אין תקוה כו'.
והנה באמת מלבד הטעות להטעות את עצמו מצד העדר הידיעה לבד אין סיבה זו עיקר האמת, אלא רק מסיבת רפיון לב בעסק ורצון בכלל לכל דברי חסידות.

כי הנה הרוב הטרודים במשא ומתן בתכלית בכל נר"ן ח"י שבנפש הטבעית אם ישוב רוחם אליהם בעת מן העתים לפרקים או בשעת התפלה לא יוכל לשאת בנפשו עול היגיעה במוחו להעמיק דעתו בממלא וסובב גם דרך כלל וכל שכן דרך פרט, עד שיהיה לו גם בחינת מחשבה טובה הנזכר לעיל
רק בחינת מחשבה קרה מרחוק מאד שאין נוגע אליו הענין כלל וכלל
כמו שידוע היטיב למודים על האמת ואינם רוצים להטעות עצמם חס ושלום.
והנולד מזה שהוא ההסכם הוא בקרירות עצומה ולא מספיק רק לפי שעה דהיינו רק ללמוד כמעט רגע אחד אחר התפלה בתנ"ך ובשעה ושתים חולף ועובר גם ההסכם הזה והיה כלא היה
ויעסוק בבחינת יחידה שבנפש הטבעית במשא ומתן ושאר צרכי גופו כאלו הוא ענין הנוגע בבבת עינו ממש כמו בחינת כל עצמותי תאמרנה הנזכר לעיל בעבודת ה' כו',
וגם בשמעו או ראותו דברי אלקים חיים יראה וישמע מרחוק מאד ואם יתקבל בכי טוב יודה רק בהודאה כו'
והתעיף עיניך בו ואיננו כו 'וישכח לגמרי מכל וכל והיו כלא היו וכו' ואין זו אוזן שומעת כלל וכלל,
אבל הרי נשאר בו באמת בחינת עצם טבע יהדותו
בחינת נפש דנפש האלהית בסור מרע ועשה טוב ומלובש בהסכם בבחינת רשימו על כל פנים כו'.
אך גם בזה יש רפיון גדול ונמהרים להקל על עצמו מכמה סיבות המונעים מחומריות הגוף וטרדות המשא ומתן והמשכת עצמיות הנפש בעולם הזה
עד שהוא בבחינת דומם ונקרא טמטום המוח
שאינו שומע גם מרחוק, ואין לו בזה שום חוש הבנה והתקבלות במוח כלל
כידוע למודים על האמת עד שאין צריך לשאלה לאיזה תועלת כו' כי לא שמע כלל.

פרק לג

אך מכל מקום גם בשני כיתות הללו נמצא דבר טוב ומשובח מצד אחר לגמרי
והוא בראותו שאינו שומע ומקבל להתפעל גם במוחו בהודאה ומכל שכן בלבו, הנה יבוא לבחינת תשובה פשוטה
לבחינת מרירות ושפלות בעצמית, על חומר גופו הגס וכהאי גוונא ויזכור חטאת נעוריו וכהאי גוונא ויצעק בצעקה פתאומית בלא התבוננות אלהות כלל,

רק דרך כלל על דרך שאמר צעק לבם אל הוי' דוקא בתשובה מעומק הלב במרירות עצומה או בהכנעה גדולה.
הנה זהו היוצא מכל החלוקות המבוארים למעלה, כי ה' יראה ללב השב בצעקה אם הוא באמת גם שהוא בלא התבוננות כלל להיותה באה מצד התעוררות הנפש האלהית כמו שכתוב למעלה שיוכל להיות בבעל תשובה מבחינת יחידה שבנפש האלהית עד שתצא נשמתו
ועל כל פנים מבחינת רוח ונשמה שמעוררו בתשובה והוא הצעקה בתפלה כמו שנאמר ויצעקו אל הוי' בצר להם כו' וכן צעק לבם כו',
והתפעלות זו מכלל התפעלות אלהות דנפש האלהית היא, רק שבאה מצד המנגד כו',
ובהיות שהנפש האלהית בקירוב ודביקות תתפעל בצעקה פתאומית בלב בשר כמו לבי ובשרי ירננו אל אל חי כנזכר לעיל,
ונמצא אחת היא רק שזה מצד המנגד כו' ודי למבין.
ובזה יש רבים הטועים שמשפילים הצעקה כזאת,
ובאמת טח עיניהם מראות שזה ממש המאמר הנזכר בליקוטי אמרים בכיה תקיעא בליבאי מסטרא דא וחדוה מסטרא דא כו'
שהחדוה הוא עונג האלהי שבמוח הבא במורגש אל הלב כו', והוא חלק הקירוב של נפש האלהית,
ובאותה מדריגה עצמה תתמרמר הנפש האלהית ותבכה מצד ריחוקה מאחד כו'.
והיינו בכיה מסטרא דא כו' ובכל רגע ורגע צריך להיות חדוה מסטרא דא כו'.
ואמנם בב' כתות הנזכר לעיל אינו נמצא רק חלק הב' בענין בכיה מסטרא דא והוא התפעלות נפש האלקית מבחינת הפנימיות שבו אשר ה' דורש ומבקש זה מאד מאד כמו שכתוב קרוב ה' לנשברי לב כו'.
שהוא לב נשבר מפחיתותו וריחוקו מאלהים כידוע [לכל (ב)אריכות] ודי למבין.

פרק לד

והכת הג' מאותן האנשים שיש להם התפעלות במח' (הנקרא דער הערט טיף כו') כנזכר לעיל,
והנולד מזה לחפוץ בתשוקה במוחו בהתגלות אלהות בועשה טוב כו'.
גם שבלתי מורגש עדיין בהתפעלות הלב כמו שמבואר למעלה.
הנה בזה יש תוכחה רבה ועצומה

מאשר נראה בעליל ברוב אנשים גם ברגילים ובקיאים וחפצים באמת בדברי אלקים חיים כי יש להם חוש השמיעה הזאת הנקרא אוזן שומעת, ואיך נהפכה לס"ג ממש מן הקצה כו'.

כי בשמעו ונקלט היטיב פרטי ענייני האלהי במחשבתו יתפעל ויאמר האח חמותי ראיתי אור כו'

אבל בזה יוגמר הענין גם כי חוזר עליו פעמים ושלש כו', הרי זה רק בבחינת בריקה וסקירה על המוח ולב וישאר הכל גנוז וטמון בהצנע מאד בהעלם בנפשו עד כלותו ממש, כי מיד חוזר וניער בעסקי גופו ואינו משתמש בשקידה תמידית לקבוע בנפשו בכל מיני אורך ורוחב ועומק להחיות נפשו האומללה

כי זה חיי נפשו ממש והוא מסלקו מנגדו אחר שכבר גמר וסבר, וגם נתפעל כבר יצא כל חובתו ונקרא חסיד כו'.

וממילא רשאי לו לעסוק בכי טוב בכל הצטרכותיו ומצורף לזה קדושתו בעיניו עד שמערב הכל ביחד להטעות את עצמו ביותר.

ובהגיע עת התפלה ישאר הכל אצלו בבחינת העלם ומקיף,

וגם כאשר מייגע את עצמו ויבוא לכלל התפעלות במחשבה אינו יודע מה טיבו ומה יולד טוב מזה כידוע נאמנה לכל הנבוכים בזה.

וכל זה רק מחולי הנפש הטבעית שמורגלת מאד בהגשמת גופני לכל הצורך, ואיך תוכל שאת לקבל הרגשה אמיתית בדברי אלקים חיים בשמיעה הנזכר לעיל.

וגם מצד הקלות ומיעוט העסק והיגיעה רק דרך מעבר בעלמא לצאת ידי חובתו וכמו השומע שיר וניגון כו'.

כי יש בחוש השמיעה הנזכר לעיל מדריגות רבות,

יש שומע לעומק יותר ויש שומע ומתפעל אבל בקלות ובמהירות (בלשון אידייש פון אויבין זייער) דהיינו שגם ההתפעלות במוח הוא מבחוץ ולא מבפנים כלל,

כידוע כל זה למודים על האמת ואינם רוצים להטעות את עצמם

על כן יפול הנופל מזה לגמרי במיעוט זמן ובמיעוט סיבות המונעים ומנגדים, כמו הטרדות למשא ומתן והנופל בתאוות עצמו להתגשם ביותר וכהאי גוונא

עד שנפסק אצלו חוש השמיעה הזאת לגמרי מכל וכל כידוע ליודעים ודי למבין.

פרק לה

ואמנם הנה אחר העיון היטיב הדק בסיבות המחלה הזאת המתפשטת ברוב אנשים, הנה הוא בא ממקום אחר והוא אשר אין להם לב נשבר (המכונה בלשון אידייש צו בראכינקייט) האמיתית בעצם טבעם,
כי מנעוריו לא קיבל תחלה דברי חסידות על פי סיבת התעוררות תשובה אמיתית מקרב ולב עמוק רק בדרך מעבר לפי שעה וכבר חלף ועבר גם בחינת הרשימו מזה לגמרי עד שהוא איש שלם לגמרי בעצמו (בלשון אידייש גאנץ זייער בייא זיך בלי שום צו בראכינקייט כו')
על כן קבלת דברי חסידות על השלימות הזאת לא יוקלט בפנימית ועומק לבו ומוחו כלל רק דרך מעבר בעלמא כאדם ששומע ורואה ענין שחוץ ממנו
אף על פי שנהנה ומתפעל לפי שעה מיד יתעלם והיה כלא כו'.
וכל שיש לו לב נשבר בעצם טבעו יותר מצד הנפש האלקית שהיא נקרא מרת נפש במאסר חומר הגוף,
הגם שנראה כמו טבע אנושית מצד התלבשותה בנפש הטבעית הנקרא מרה שחורה טבעיות אין זה באמת מצד הנפש הטבעית כלל,
כי אין בטבעה רק להיות במרה שחורה מחסרון והעדר גופני ולא מחסרון אור אלהי כו' (ולזה אמרו גם במקבלי רזי תורה שאין זה אלא במי שלבו דואג תמיד בקרבו
שהוא ענין המרה שחורה הטבעיות והעצמיית מעצמות דנפש האלקית,
ובלעדה לא יאיר אור רזי תורה בנפשו ולא יתקיים כלל וכלל
רק אדרבה יבוא לידי חושך והוא רק הגסות והפריקות עול כידוע בניסיון גמור.)
ודבר זה שמעתי בפירוש מפי אאמו"ר ז"ל ששמע בזה הלשון מהרב המגיד ז"ל שלא יוכל אדם לבוא לקבלת אמיתית רזין דאורייתא והשגת עמוקות האמיתית באור אין סוף עד שיוקבע בנפשו ממש, בלתי אם יש בו המרה שחורה הטבעית והעצמית שמושרשת בו מנעוריו דוקא,
ודוקא בבחינת ההיולי שבה הכללית (בלשון אידייש אשענצייע) אם הוא לעומק האמיתית דוקא (דהיינו צו בראכינקייט האמיתית בטבע עד שמואס ממש בחייו בתמידית בכל שעה ושעה),
אז ישכון בו ממקור כל החיים מקורא דכולא להחיות רוח נדכאים וכמו שכתוב את מי אשכון את דכא ושפל רוח כו'

בכל אשר הוא עושה, אם בהתבוננות ברזין דאורייתא מוסרין בנפשו בגילוי אמיתית אם לבו דואג בקרבו
(ולהיפוך אין מוסרין בנפשו כלל גם שיודע ומשיג הפשט וכו'.)
וגם בכל פרט ופרט מדרכי העבודה האלהית ה' יצרה בו,
ואז נהפך האנחה שלו והמרה שחורה הטבעיות הנזכר לעיל לשמחה ועונג רק מצד אלהות ששורה על נפשו ממש.
אבל בלתי זה ובפרט להיפוך מי שטבעו ממרה הלבנה בהוללות טבעיות, הגם שהוא כלי מוכן לקבל כל רז כו' לא יתקיימו בנפשו
ויהיה בחושך הילוכו כל הימים להטעות את עצמו בתכלית כי אין ה' אתו בשום אופן כו'. עד כאן תוכן הדברים.

פרק לו

ומזה יש לומר גם בבינונים לפי ערכם שזהו עיקר סיבת המחלה הנזכר לעיל בנפשם אם יפקחו נא בעין חמלה על נפשם ולא יאבדו את עצמם מצד אהבת עצמם שלא לראות חוב כו' ודי למבין.
ומכל שכן בדורותינו החדשים שמקרוב באו שלא התחילו מנעוריהם בבחינת לב נשבר הנזכר לעיל כלל,
רק מיד נתפתחו עיניהם בחכמה אלהי להשיג ולשמוע הכל בבת אחת כאחד הגדולים כידוע
והם שלימים בכל מהותם ילדים אשר אין בהם כל מום
ולא ירגישו בעצמם שום דבר רע ומקילים לנפשם ביותר,
כי שמח תשמחם מאשר משיגים ויודעים הרבה והעיקר מאהבת עצמם,
וגם המעט שיש בטבעם בחינת לב נשבר כמו זר נחשב אצלם להעמיק בזה מקטנות המדריגות שקורין לזה (פרומקייט טבעית)
כי כך קבלו מהדרשנים הגדולים עליהם האומרים רזי לי כו'. והוא טעות גמור מן הקצה כו'.
וחי נפשי אשר בטעות זה נפלו רבים מהגדולים שבחדשים לולי קצת מהישנים שיודעים האמת וגם המה עזבו דרך זה מצד נפילתם בעולם הזה כו'.
והגם שישמעו בדרושים בזה דברים רבים באור תורה אמיתית של אאמו"ר ז"ל נ"ע יאמרו שזהו רק לקטני הערך כמו בעלי תשובה וכהאי גוונא.

וחי נפשי שהגדולים צריכים לזה הרבה יותר מהקטנים, וזהו עיקר סיבת נפילתם מעט מעט בלי הרגש בנפשם כלל וכלל כידוע בבירור ודי למבין.
ועוד זאת הסיבה העיקרית למחלה הקשה הנזכר לעיל, מיעוט היגיעה והעסק בדברי חסידות ולהביאם בנפשו במעשה דוקא,
כי גם שיש הרבה מאד שמתעסקים ומייגעים את עצמם בהבנת וחזרת הענין הרבה פעמים עד שיהיה בקי בהם ובשמותיהם שגורים בפיהם להשיב לשואלים כו'. לא לזה יקרא עסק ועבודה האלהית כלל
רק בחינת לימוד בעלמא מן השפה לחוץ ולבו ונפשו בל עמו כלל, מפני שלא עסק בהם בעבודה האלהית לקבוע הדברים בנפשו בהתקשרות עוז ותעצומות להיות חי בהם ממש (הנקרא לעבידיקייט בנפש ולהיפוך נקרא טוטקייט)
ודברי אלקים חיים הם חיים ממש לדורשיהם. וכמו שכתוב ואתם הדבקים כו' חיים כולכם כו', ולהיפוך כמת יחשב,
וגם במילי דעלמא יש הפרש גדול בין מי שכל הדברים בענין המה יוצאים חיים (דער ענין איז לעבידיק עס לעבט זייער כו'), בין כשהענין הוא בלתי שום חיות כלל (דער ענין איז טויט זייער כו').
ודבר זה ידוע שבחינת חיות הנפש בדברי אלקים חיים אינו אלא על ידי העסק בעבודה האלהית וביגיעה גדולה בתפלה ובלימוד בעיון בתורות ובזוהר הקדוש וספרי קבלה להעמיק ולקשר נפשו ולבו בהם באמת (בלשון אידיש איין שטארקין קלע באמת פון נפש כו') עד שתחיה נפשו בחיות חדש ממש,
וזה צריך להיות בתמידות ושקידה רבה עד שיקבע בנפשו ותחיה חיי עולם בל תמוט ולא תחשך אורה,
ואז כאשר ירצה לבקש דבר ה' יוקבע בנפשו לעולם ויבקע כשחר אורו
להשביע נפשו בשביעה שיש בה ממש להוסיף אור אלהי בתוספת מרובה ובשרש ויסוד המתקיים לעולם והיה כעץ שתול על כו'. ולא יזיזוהו כל רוחות רעות שבעולם כו' ודי למבין.

פרק לז

והכת הד' מאותן האנשים אנשי לבב שמחוש השמיעה הנזכר לעיל הנקרא אוזן שומעת נכנס ללב ומתפעל ולא האוזן לבד שומעת כו'.
ויש בזה מינים שונים מאד

יש אשר מיד שמתפעל בלבו תקצר חוש השמיעה ששומע בהרחבה (או בהתבוננותו או בראותו בכתבים וספרים הקדושים) ולא יעמיק לתכלית אורך ורוחב ועומק המכוון, ויעמיד הכל על אחת בקיצור הנאות לו שאותו דבר נתקבל אצלו
וזהו החולי רעה שיאבד את הכל כי לא נשאר אצלו מאומה,
ולא די שמאבד את העיקר אלא שיצא שכרו בהפסדו שיפסיד גם מה שנשאר אצלו כי לא יתקיים כלל להיות שאין לו לב חיות כלל בלא מוחין כידוע.
ונשאר בלב בלא מוח,
על כן וודאי כל אשר חפץ באמת בקרבת אלהים בנפשו יראה שלא יעשה יש ודבר מהתפעלות לבו ולא ירגישנו כלל,
אדרבה התפעלות זו תוסיף תת כחה בכח בינתו להרחיב ולהעמיק לתכליתו יותר
ולא יטעה הטועה לאסור ולפסול התפעלות זו חס ושלום
רק שיראה שלא תקצר לו העומק והאריכות,
והוא הנקרא שהלב נמשך אחר המוח (בלשון אידייש דיא הארץ איז אין מוח)
כאדם שמתפעל בלבו במשא ומתן טוב וכהאי גוונא שלבו עולה במוחו ואינו מרגיש אותה
אדרבה תוסיף תת כחה להרחיב ולהעמיק כו'
(ועדיין אין זה בחינת הכוונה שבמוח עצמו הנזכר לעיל רק שהתפעלות הלב נכלל ומתאחד במוח),
אך הנה זה דוקא באותן שהתפעלות לבם נמהר מאד אחר ההתבוננות או השמיעה דבר שהוטב בעיניו כו'
(עד שיוכל להיות שההתפעלות תגבר על ההתבוננות ולא ידע ממה נתפעל כידוע),
ובהם בנקל יותר להביא התפעלות הלב אל המוח לגמרי כנזכר לעיל,
אבל יש במין זה להיפוך,
דגם בשעה שמתפעלים במוח מתעכב אצלם זמן מה ולא יומשך ההתפעלות בלב עדיין עד אשר יביאו ללב בהדרגה וישוב נכון כידוע,
ובהם נעשה קצת הבדלה בין המוח והלב שאינם שוכנים כאחד,
כי בהגיע ההתפעלות ללב אז תנוח ההתפעלות המוח כמעט לגמרי
ואין זה רק התפעלות הלב רק שנולד מצד השכל (והוא הנקרא בכן כו'),
ובהתפעלות המוח אין שם התפעלות הלב
על כן ימצא גם כן שיהי התפעלות הלב יותר מבמוח, או להיפוך שהתפעלות המוח יותר מהתפעלות הלב

(אך זהו המעלה שידע ממה נתפעל רק שהוא הקיצור כו', מה שאין כן בנמהרי לב הנזכר לעיל שיוכל להיות שבלב מתפעל ברשפי אש יותר עד שלא ידע ממה כו'),
ויהיה איך שיהיה הכל הוא בחינת גילוי התפעלות ביותר שהוא התפעלות הלב רק שבזה אינו מרגיש בעצמו כל כך מפני שעולה למוח ובזה מורגש בעצמו יותר.
אמנם הנה לא ראי זה כו'.
דהנה באמת העצה לקיים נצחיות של דחילו ורחימו טבעיים הנולד מצד השכל בדרך בכן הנזכר לעיל.
היינו דוקא כאשר הוא בא בבחינת פנימיות ועומק הלב והוא בתשוקה ואהבה אמיתית מקרב הלב בהמשכה רבה, או התפעלות תשוקה ברשפי אש יתירה,
וכן להיפוך בעוצם מרירות הלב על היפוך המנגדו,
מה שאין כן כאשר ההתפעלות הוא דרך מעבר בעלמא (בלשון אידיש זייער פון אויבין זייער גינארט כו')
אז כמעט רגע חולפת ועוברת ההתפעלות לגמרי,
וזהו בדוק ומנוסה כידוע למבקשי עצות על זה כו' ודי למבין.

פרק לח

ועוד זאת הסיבה לחולי זו הנקרא חלישת הלב בלתי תוקף כלל שבמעט רגע יפול כו'.
הוא העדר המעשה המסתעפת מדחילו ורחימו טבעיים הללו,
להיות ידוע שאין לאור אחיזה ותפיסה רק בכלי,
וכל מה שיתרחב הכלי יתרחב האור כמשל הניצוץ בנר הדולק כו',
והיינו המעשה שהוא בחינת כלים מכלים שונים להלביש האור דדחילו ורחימו הנזכר לעיל,
והוא מה שמקבל קבלת מלכות שמים באהבה להיות דבוק בתורתו ובמצותיו, ולהיפוך להתרחק מרע כו' ומקיים מיד בפועל ממש
שזהו כידוע בענין כי טוב לגנוז האור בכלי שאז מתקיים דוקא, ובלא כלי אין קיום לאור כלל.
והתוכחה בזה ידוע לכל כי רבים חללים הפילה חולי רעה זו כו'.
אשר מיד אחר העבודה ועסק בדברי חסידות בהתפעלות עושים היפוכו אשר לא ניתן לכתוב
ויצא שכרם בהפסדם על להבא גם כן,
כי כלי ריקן אינו מחזיק מאומה,

ואם יאיר אור התפעלות בלב הרי זה כשלהבת הפורח באויר שאין לו קיום או, כאש התבערה מן שריפת הקש שנראה תחלתה ברעש גדול ומיד תכבה כו'.
מה שאין כן התפעלות שבעומק הלב
שזהו כדמיון בישול בשר הגשמי שבגמר בישולו נעשה רך וראוי לאכול (בלשון אידייש עס איז גוט איבער גיקאכט כו')
ונקרא לב בשר,
מה שאין כן כשלא נתבשל כל צרכו הוא קשה כו' (בלשון אידייש רויע פלייש כו')
וזהו שבדק רבי עקיבא לתלמידיו כידוע ודי למבין.
ועוד סיבה לזה יותר מצוייה והוא מלבד ריחוק התפעלות הלב מן המוח, הנה הוא בא ממיעוט לב נשבר הנזכר לעיל (הנקרא צו בראכינקייט כו')
שכאשר טבעו בלב נשבר אזי חיות נפשו ולבבו מההתבוננות חזקה ביותר,
וזהו בדוק ומנוסה שכל מי שלבבו נשבר ובשפלות הלב ביותר (הנקרא נישטיקייט בייא זיך בתכלית כו') יותר תתקיים התפעלות לבו באמיתת יותר להיות לאור וחיות לכל אשר ירצה בעבודת ה' כל היום בתורה ומצות וכהאי גוונא.
וגם במילי דחסידות עצמו כל השפל ונבזה בעיניו ויותר בלבו דוקא אזי לבו כלי מוכן להכיל יותר התפעלות אלהי שמן ההתבוננות,
ועל זה נאמר שפת אמת תכון לעד ולהיפוך עד ארגיעה לשון שקר כו'.
והוא בחינת מרה שחורה ההיולי הנזכר לעיל (הנקרא אשענצייע טובה)
שמתפשטת בכל פרטי הדברים כנזכר לעיל אם בהתבוננות ואם במדות שבלב ואם ברצון ותענוג כו' הכל הולך אחר המעמיד והמקיים והוא בחינת לב נשבר האמיתי הנזכר לעיל
כידוע ברור כשמש גם בגדולי עולם.
וזהו פסק המשנה דאין מתפללין אלא מתוך כובד ראש והכנעת הלב דוקא כי רם ה' ושפל יראה דוקא ודי למבין.
(ועוד יש סיבה להסתלקות האור בלב במעט רגע מסיבת עיפוש האויר מתאוות לבו הרע כו'.
כמשל האור באויר עכור שאינו טוב, ולהיפוך בחינת אויר זך [שבלב]
שבא מטהרת הלב ופרישותו מגשמיות עולם הזה גם מהוללות וכהאי גוונא
ויסודו היינו ענין לב נשבר הנזכר לעיל ודי למבין.)

פרק לט

והכת הד' מאותן האנשים שנכנסו לעומק יותר בדברי חסידות בשקידה רבה והוקבע מאד בנפשם בבחינת כוונה פנימית שבמוח, הנזכר לעיל במדריגה הד' שבנפש הטבעית ומלובש בה התפעלות עצמית דנפש האלהית שנקרא שיר כפול כנזכר לעיל,
והוא בחינת עונג עצמי להתענג על ה' בעומק הכוונה באלהות
שנטרד כל נפשו בזה עד שלא יבוא לכלל התפעלות בלב כנזכר לעיל באריכות (בלשון אידייש זייער איין טיפען קוועל אין מוח מיט איין שטארקע צו טראגינקייט בעומק עצם ההשגה מצד דער זאך אליין דוקא ביז ער איז פון זיך גאר ארויס באמת בהעדר הרגשה הנקרא ביטול עצמית דבחינת מ"ה דחכמה כידוע)
הנה בזה רבו מינים שונים מאד במדריגות חלוקות זו למעלה מזו לא ראי זה כו'.
דהנה כת החדשים אשר אין להם טבעית מרה שחורה (בלשון אידייש טיפע צו בראכינקייט הנזכר לעיל) על זה אמרו אם אין יראה אין חכמה,
שבוודאי מטעים את עצמם בזה ביותר
שנדמה להם מיד בהתפעלות העומק שבמוח מצד אלהות עצמו בבחינת עונג עצמי (הנקרא קוועל גדול)
ואין זה רק מבחוץ ולא מבפנים כלל וכלל (בלשון אידייש עס איז זייער פון אויבין און גינארט זייער(.
וסימן לזה שמיד שחלף זה ועבר, בא לכלל הרגשת העצמיות מזה עצמו דוקא (הנקרא ער איז מלא וגדוש פול זייער פון דעם גופא)
וידמה לזולתו כבהמה ממש ויבוא לכלל התנשאות עצמו בבחינת הפנימית בבחינת התמימות בלתי נודע לו באמת,
כי שפל בעיניו לכאורה ונבזה ובטל ביטול עצמי כנזכר לעיל.
ולהיפוך הוא שזהו תכלית הגסות האמיתית
(ער האלט פון זיך באמת, זיין אורט קען ער ניט צו נישט מאכין חס ושלום.)
והמופת לזה כשיבטשוהו בבזיון (הנקרא שאר) מתפעל ביותר עד שיחלה כו'.
הרי יצא דבר והיפוכו, כי גם באותה השעה מוטעה היה, והיה להיפוך שרצה להגיע למדריגות הביטול כי לא יחסר לו רק זה וכהאי גוונא.
ומזה מסתעפת ריבוי תאוות הרבנות בנערים להשפיע לזולתו רק בטעות שמטעה את עצמו שמכוון לטובת זולתו כו'.

וחולי זה מצוי ברוב הילדים היינו הענוגים והרכים אשר לא טעמו היטיב מטעם מרירות האמיתית מרה שחורה הטבעיות (הנקרא צו בראכינקייט)
ומפני גדילתם במעט זמן להגיע לתכלית ההתפשטות בחכמת האלהית כידוע,
והרוב הוא מסיבות תערובות הקשה בנפש הטבעית שהמשיכו לו אביו ואמו בהרגשת עצמיותו שהוא רע שבנוגה כידוע.
על כן בכל דבר גם בענין אלהי לא ימלט מזה כו'. וזהו סיבה כלליות
(ויוכל להיות שיהיה לו נשמה גבוה מזולתו, וגופו דנפש הטבעית ממקום נמוך יותר,
על כן התפעלות עצמיות דאלהית יש בו יותר, אבל בלבושים דנוגה דגופו הוא בחינת מורגש יותר,
ולהיפוך יש שנשמתו נמוכה ורחוק ערכו בהתפעלות אלהות מזולתו, אבל גופו דנפש הטבעית דקה יותר בבחינת ביטול והעדר הרגשת עצמו כל כך.
והסימן הוא בדבר שבממון וכל בחינת לגרמייהו שיוכל להפקיר את עצמו, וכן כל הטוב שעושה בלתי מורגש בעצמו שעושה דבר מה כו'.
ומי שנשמתו וגופו ממקום עליון ביותר כל טוב האלהי יצלח בידו כי ה' אתו להיות כלי מוכן לכל כי כל הכלים שלו בבחינת ביטול שזהו העיקר כו'.)

פרק מ

והיותר עליונים בסוג זה המה הישנים שקבלו בנפשם כל טעם מר עד הנפש על דברי אלקים חיים,
וגם בהתפעלותם במוח אינם מכוונים להגיע למדריגה או להנאת עצמן כי אם קרבת אלהים יחפצון מצד עצמו,
והכוונה לעומק ורוחב הוא לתכלית האמת (בלשון אידייש ניט גינארט בתכלית כו')
אזי הוא נקרא עונג האלהי שבכוונתם האמיתית אשר ה' שוכן בזה בכל חד לפי ערך טהרת עומק הכוונה האלהית)הנקרא איין טיפע צו טראגינקייט באמת לאמיתו(.
וסימנו שאחר כך יבוא לכלל שפלות אמיתית (הנקרא נישטיקייט ער איז נישט בעצם ניט גימאכטע נישטיקייט על פי חשבון פחיתת עצמו כו').
ועל כן לא יתפעל בשום אופן מן הביטוש (הנקרא שאר) ואינו מרגיש זה כלל כי נבזה בעיניו נמאס באמת מפני שאין לו מצד עצמו כלום, וזהו היפוך ההתנשאות
(רק מבזיונות פשוטים מתפעל מפני שיש לו גוף, ואין זה סתירה לענין זה כלל כידוע).
וגם בזה מינים רבים שונים חלוקים באופן עומק השפלות, כי יש מטעים את עצמם בזה שנדמה לו שפלות אמיתית כו',

וכל אחד ידע וישגיח על עצמו וימצא את עצמו בטעות אם ירצה לראות על עצמו ולא למחול לעצמו מצד אהבת עצמו כו' (הוא הנקרא נארין זיך).
ועוד מסימנים טובים לאמיתת הביטול והעונג האלהי שבכוונה הנזכר לעיל (הנקרא קוועל גדול) הוא בחינת ההמשכה של הנפש כל היום אחר קרבת אלהים במעשה דוקא, וימאוס בהבלי עולם לילך פנוי בלב ומוח עד שייצר לו מאד בביטול שיחת הילדים והוללות הנהוג בזמן הזה (הנקרא ער קלעט זיך זייער און ציט זיך צו אלקות תמיד במחשבה עמוקה מאד, או ללמוד נגלה או נסתר בדיבור וכהאי גוונא).
ועוד סימנים במיעוט תענוגי עולם הזה בכבוד ולבוש ומאכל טוב וכהאי גוונא בשאר תאוות גסות מעשה בהמה (בלשון איידיש דיא וועלט איז ניט קיין עיקר לעבין) (ובלשון הזוהר שדי מילי דעלמא בתר כתפוי כו')
(בלשון איידיש זיין לעבין איז דער עיקר אין קרבת אלקים באור תורה פנימית וחיצונית כו')
וגם בעסקו במשא ומתן אינו אץ להעשיר כי אם רק ההכרח ולא יהיה כל עומק לבבו במסירת נפשו במשא ומתן כי הן ולאו יכול לבא להשתוות אצלו וישליך על ה' יהבו כו' (כמו שיתבאר בארוכה בקונטרס מיוחד בענין עסק הפרנסה כו'.)
ולהיפוך מי שהילוכו מבחוץ בענין כוונה הנזכר לעיל מיד שיעסוק במשא ומתן יבוא להיפוכו לתכלית עומק הרצון בכל נפשו במדריגה כזו ויותר מזה במשא ומתן.
וכשחוזר וניעור הרי זה הענין רחוק מאד אצלו וצריך להתייגע עד שיתקרב כו'.
והאריכות בזה אך למותר כי מיעוטא דלא שכיחא הוא
והמעט אשר היו ראויים לזה נפלו מכמה טעמים וסיבות, אם מצד עומק לבם ביותר בטרדת הפרנסה שהגיע לעומק הנפש ביותר עד דשדי תכלא בכולא עד שכל אוכל תתעב כו'. דהיינו שנעשה בבחינת ריחוק גם בלא אוזן שומעת כו' הנזכר לעיל, ואם מצד עוצם הגסות והפריקות עול עד שנהפך האור לחושך
שהוא מסיבת ההרגשה בעצמו ביותר שבא מסיבת הרבנות בדרשנים המתחכמים כו'.
או מצד שתחילתו מעורב ברע הנקרא שקר וגסות עד שכל פנימית התחלתו לא היה רק להתגדל כו'.
וזאת החולי הרעה נמצא מכוסה ונעלם בהעלם אחר העלם, גם במי שמלובש בלבושים יפים בעסק הדברי חסידות לעיני אדם,
אבל ה' יראה ללבב וסופו מוכיח על תחילתו בנפול הנופל שחוזר לאמיתת מהותו,
כידוע ברור לכל מעיין ובדוק ומנוסה בכמה אנשים שעלו וירדו תכלית הירידה שאין משיחין על פני השדה בדבר כזה כו' ודי למבין.

(וגם יכול להיות מסיבת הנפילות בתאוות גשמיות שמטמטמת לבו ומוחו בתכלית עד שנתגשם ביותר ונעשה בחינת דומם כו'),
ועוד מסיבת החוצפה הטבעית הנקרא תקיפא דרא (בלשון אידיש אשטארקייט בייא זיך זייער כו')
שזהו היפוך בחינת הביטול על כן לא ניזוז ממקומו כלל בתחילתו (ער איז בתכלית הגאנצקייט) וכל שלא היה בו בחינת הזזה וביטול אמיתי לא יוכל לקרב לאלהים קירוב אמיתי לעולם כידוע,
על כן סופו מוכיח שנשאר ריקן רק בחינת עזות פנים בחוצפא מלכותא בלא תגא עד שיבעט וימאס בכל כו'. וימאס גם באחרים כו'
(וזה שכתוב בזוהר פרשת שלח אבן בחן כו' דצדיקיא כד מבטשין להון סליק נהורא כו'. ולהיפוך מחרף ומגדף כו' עיין שם)
וזהו הסימן האמיתי לכל עיקר אמיתת הענין הנזכר לעיל ודי למבין.
ומין זה שכיח טובא כידוע וצריכים שמירה מעולה מתחילתם שלא יזיקו אחרים כו'. ושומר נפשו ירחק מהם כו'.

פרק מא

והכת החמישי מאותן שמאיר בנפשם מבחינת יחידה
שהוא בחינת העונג והרצון הפשוט העצמי שלמעלה מן הכוונה והטעם שבמוחו כו'
כנזכר לעיל במדריגה החמישית דנפש הטבעית ומלובש בזה התפעלות עצמיות דיחידה שבנפש האלקית,
על דרך שאמר רשב"י ביה אחידא כו', ועל זה נאמר ואתם הדבקים ממילא כו' כנזכר לעיל באריכות.
הנה הגם שמדריגה זו לא שכיח גם באחד מעיר כו'. רק אפשר מצד הארה דיחידה בהעלם בניצוץ בכל אחד מישראל כנזכר לעיל, שיוכל לבוא לפרקים גם בגילוי קצת בשעה שמתפעל בעונג הנזכר לעיל (הנקרא קוועל שבמוח)
שיבוא לכלל עונג הפשוט העצמי שלמעלה מן הטעם לגמרי,
רק שלא יהיה נקבע בנפשו, כי אם במעט רגע ומיד מסתלק מצד העדר הכלי לזה מפני חומר הגוף כו'.
ויש בזה רבים מאד המטעים את עצמן ונדמה להם בקל שמתענגים בעונג זה הפשוט כו'

ואין צורך לדבר בהם כלל, כי דמיונות שוא הוא לגמרי הבאה מרתיחות הדמים וקלקול עצמי בכלי המוח הנקרא שקר עצמי (בלשון אידיש איין גינארטער מענש בטבע דוקא), שאין לזה תיקון לעולם כידוע.

ומסתעף מזה שקר ודמיון שוא כל כך עד שנדמה לו שנסתלקה נפשו (הנקרא אויס גיין) ולא יוכל לעמוד בגופו כו'. וגם יראה חזיונות מבוהלות ונוראות כו' ובשוטים כאלה אין צריך לדבר.

ואמנם דבר השכיח בזה גם במביני מדע שאינם מטעים את עצמם,

הוא בא מצד תערובות התפעלות הלב בזה כאשר יתפעל בנקודת לבו שלמעלה מהטעם כו' ויתערב בבחינת עונג דיחידה המאיר במקצת כנזכר לעיל,

הנה אז ידמה לו אמיתית בהתפעלות העונג הזה הפשוט כו'.

וסימנו שבא במורגש בלב בשר וידמה לו שזהו מה שכתוב כלה שארי ולבבי כו'.

אך יש בזה תערובות טעות גדול מאד,

והוא להיות שלב בשר הזה מעורב טוב ורע מבחינת נוגה, ואיך אפשר שיהיה כלי מוכן לעונג האלהי הזה העצמי, אם לא שנזדכך מחומריותו היטיב, וזה אינו בנמצא כלל, אם כן וודאי אין זה אמת גמור רק מעורב בטעות (הנקרא גינארט).

אמנם הנה מצד אחר יוכל להיות שיהיה אמת לתכליתו ממש,

והוא להיות ידוע שיש התפעלות בלב בשר גם כן מצד נקודת הלב שנקרא בחינת בהמה שלמטה מן הדעת ששרשה למעלה מן הדעת כו' וכמו שכתוב ואני בהמות הייתי עמך כו'.

והגם שמביני מדע מואסים בזה טח עיניהם מראות שיש בזה שורש העונג העצמי הנזכר לעיל בלי תערובות כלל וכלל,

והוא להיות שזהו בא מצד בחינת התמימות האמיתית שבלב, וכמו שכתוב והיה תמים, ותמימות זו היינו בבחינת יחידה דוקא שמאיר בלב בנקודה הפנימית.

ואמיתית הסימן ועיקר התנאי בזה, הוא דוקא כאשר עושה התפעלות לב בשר גם כן בבחינת התמימות דוקא בלי הרגש עצמו בזה כלל וכלל.

כמו על דרך דוגמא איש המעונה בעינוי קשה שיצעק לבו צעקה פתאומית בלב בשר מנקודת פנימית נפשו ולבו שהוא עד הנפש ממש כו'. שבוודאי אין בזה שום תערובות כלל רק אמיתת הדבר כמו שהוא בעצם ההיולי ממש כו'.

וכן להיפוך בעונג נפלא ביותר

כמו שיבשרוהו בהצלת נפשו מסכנת מות ממש וכהאי גוונא שיחיה חיות לבו הבשרי ממש ממקורו העצמי, וכמו ותחי רוח יעקב מבשורת יוסף האהוב כנפשו וכהאי גוונא.

וכך יוכל להיות בבעל תשבוה האמיתי שיצעק במר נפשו ביותר מתוך לבו הבשרי עד שנוגע לבחינת יחידה כו'.
כמו רבי אלעזר בן דורדיא שיצאה נשמתו בבכיה
ולהפך בהתענג על ה' בעונג נפלא ביותר.
הרי חיות עונג בשרי זה מגיע לבחינת עונג העצמית שביחידה כו',
והוא התפעלות לב בשר שלמטה מן הדעת גם כן כמו שכתוב ואני בהמות כו'
כאשר הוא בבחינת התמימות דוקא שאז הוא בלי הרגש עצמו כלל וכלל
ואז לא יחשיך לו חומר גופו בזה
כידוע ברור בתמימים אמיתית הנאמנים בלב ונפש עד כלותם ממש מבלי ידעו וירגישו בעצמם שום דבר מה כו'.
וזה המין שכיח בפשוטים יותר מבמבינים וחכמים
רק שחלוקים במדריגות שונות באמיתת הדבר,
ומשכיל על דבר זה ימצא הכל ברור כשמש כו' ודי למבין.

פרק מב

ואחר כל הדברים והאמת האלה בכל מיני חלוקי המינים הנמצאים באנשי שלומינו, כל אחד יכיר את מקומו ומדריגתו וישגיח על עצמו ולא יטעה את עצמו לילך בגדולות ממנו. כמו שכתוב מי יעלה כו'.
ואם לא יעלה מסתמא לא ירד
ואיש את רעת רעהו לא יחשבו וגם לא יקנאו במעלתו וטובו כי לכל אחד יש לו מקום מיוחד והקנאה עושה תערובות קשה בכל דרכיו כו'
רק כל אחד יעשה כפי מה שהוא בעצם (נאטירליך ניט נאך גימאכט),
וכשיהיה פנאי יש הרבה לדבר בתוכחת מגולה במנהגים רעים וקשים הנמצאים באנשי שלומינו שנסתעפו מימים רבים מסיבות הטעיות ולכל העם בשגגה ה' יכפר בעד שארית הפליטה הנמצאים לבקש קרבת אלהים כו'.
וגם יש הרבה לדבר בעיקר ענין מצות עסק התורה לשמה בכמה אופנים שונים אשר זה נעלם גם מרוב מביני מדע ומכל שכן מן הנערים וחדשים.
ובאיכות ענין המצות בכל פרטיהם ובצדקה ובגמילות חסדים הכללים,
וגם בענין ההיתר בעומק הלב בפרנסה אשר יכלה בהבל כל ימיו לגמרי מכל וכל, שזהו כל עיקר סיבת הנפילה ברוב אנשי שלומינו גדולים וקטנים ישנים וחדשים עד אשר יערה עליהם רוח ממרום להשיב רוחם כו' ויקיצו משינתם כו'.

וזהו עיקר הגלות שנמשל לשינה. כמו שכתוב בשוב ה' כו' היינו כחולמים כו' ודי למבין.

פרק מג

אך אהוביי אחיי וריעיי כל השלמים אתי עד הנפש כו' המקשיבים ושומעים לדברי אלקים חיים באמת ובאמונה ואין בלבבם שרש פורה ראש כו'. לראות בעין רעה חס ושלום,

בפרט מאשר יודעים ומכירים אותי מנעורי

יאמינו נא לכל דברי אלה שהמה נאמרים מכל נקודת לבי כמו שהן בהוייתן כלבבי ונפשי בעצם טבעי ומהותי כפי שהורגלתי בהם מנעורי על פי הדרכת אאמו"ר ז"ל מדי יום ביומו,

ולא יאמר חס ושלום שיש בזה דברים נעלמים עוד שאין מגלין אלא לצנועים כו' או שנכתבו כמה דברים לפנים כו', ליתן מקום לאנשים הבלתי מורגלים עדיין באמיתת הענין כו',

כי כאלה, דיבת האנשים החפצים להתגאות ולקנות שם לעצמן לומר רזי לי כו' שאין כל אדם יודע כו', ותולין הכל בי.

ובאמת ובאמונה אני נשבע בחיי נפשי האם יש בכל הדברים שפירשתי שיחתי לפניהם אפילו חצי דיבור שלא יצא מתוך נקודת לבבי,

והכל נמצאים הם ומובנים לכל מי שטעם טעם בעסק הדברי חסידות מנעוריו.

ולפי שמאד הורגלתי מנעורי זה יותר מעשרים שנה בהיכל קדשו של אאמו"ר ז"ל וידעתי ממנו כל פרטי מכאובי אנשי שלומינו ובדקתי בעצמי לב כל אחד וטעות כל אחד כפי שכח השגתי מגיע

על זה בניתי כל דברי אלה השומע ישמע כו'.

ועל תשובתם אם נתקבל כל דברי האמת האלה לטובתם כל הימים לרצון, על ידי ידידינו המופלג כו' מוסר כתב זה אני מצפה, לו ויהיה למשיב נפש כו'

דברי ידידם דורש אמיתת טובת נפשם מלב ונפש חפצה כל ימי חיי הבלי.

דובער בהרב אאמו"ר הגאון האמיתי האלקי נזר ישראל ותפארתו כ"ק מוהר"ר שניאור זלמן ז"ל נבג"מ זיע"א